

III. Informacinė dalis

Pritarta Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų 2009 m. kovo 18 d. pasitarime

Parengė Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo Teismų praktikos departamentas

1. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, nagrinėjant bylas pagal viešąjį interesą ginančių subjektų skundus (prašymus), apibendrinimas

1999 m. sausio 14 d. Administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 (Valstybės žinios, 1999, Nr. 13-308; 2000, Nr. 85-2566) 5 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kiekvienas suinteresuotas subjektas turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas. Tačiau įstatymų leidėjas numatė ne tik suinteresuotų asmenų, kurių interesai yra pažeisti, teisę kreiptis į teismą. Teisiniu būdu gintini ir viešieji interesai. Administracinių bylų teisenos įstatymo 5 straipsnio 3 dalies 3 punkte nustatyta, kad teismas imasi nagrinėti administracinę bylą pagal prokuroro, administravimo subjektų, valstybės kontrolės pareigūnų, kitų valstybės institucijų, įstaigų, organizacijų, tarnybų ar fizinių asmenų kreipimąsi įstatymų nustatytais atvejais dėl valstybės ar kitų viešųjų interesų gynimo. To paties įstatymo 56 straipsnio 1 dalis numato, kad įstatymų nustatytais atvejais prokuroras, administravimo subjektai, valstybės institucijos, įstaigos, organizacijos, tarnybos ar fiziniai asmenys gali kreiptis į teismą su pareiškimu, kad būtų apgintas viešasis interesas arba apgintos valstybės, savivaldybės ir asmenų teisės bei įstatymų saugomi interesai.

Šiame kontekste pažymėtina, kad universalus apibrėžimo, kas yra viešasis interesas, nėra. Tam tikrų bandymų apibrėžti, kas yra viešasis interesas, galima rasti įvairiose mokslo srityse. Politologijoje pripažįstama, kad viešasis interesas yra bendras visuomenės narių interesas arba individų interesų agregacija¹. Filosofijos moksle pagrindinis dėmesys skiriamas žodžio

1 Iain McLean, Alistair McMillan, *Concise Oxford Dictionary of Politics*. Oxford: Oxford University Press, 2003. P. 448

„interesas“ reikšmei nustatyti: pripažįstama, kad interesas (*lot.* dalyvauti) – tai vertė, vertybė, tai, kas reikšminga². Sociologai pažymi, kad viešojo intereso koncepcija glaudžiai susijusi su idealiu standartu, kurio siekia valstybės institucijos, arba taisyklių, kurias nustato dauguma, išraiška³. Nepaliumamos diskusijos dėl sąvokos „viešasis interesas“ turinio vyksta ir teisės doktrinoje, tačiau pripažįstama, kad viešasis interesas yra kintantis ir neįmanoma *a priori* numatyti visų situacijų, kada viešajam interesui gali atsirasti grėsmių. Taip pat pripažįstama, kad dėl viešojo intereso dinamiškumo, viešojo intereso turinio aiškinimas turėtų būti paliktas vien teismų praktikai.

Lietuvos įstatymų leidėjas nepateikė viešojo intereso apibrėžimo, ir teismas kiekvieną kartą turi *ad hoc* nustatyti viešojo intereso buvimo faktą. Taikant Administracinių bylų teisenos įstatymą, viešasis interesas suvokiamas kaip tai, kas objektyviai yra reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai, o asmens teisė ginti viešąjį interesą administracinių bylų teismoje apibrėžiama kaip įstatymu numatytų asmenų teisė įstatymo numatytais atvejais kreiptis į administracinę teisimą ginant tai, kas objektyviai yra reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai. Didelė atsakomybė už viešojo intereso apsaugą valstybėje tenka prokurorams, administravimo subjektams ir kitoms valstybės (savivaldybių) institucijoms, kurioms įstatymai suteikia įgaliojimus ginti viešąjį interesą. Įstatymų nustatytais atvejais administraciniai teismai nagrinėja ir visuomeninių organizacijų bei fizinių asmenų kreipimąsi dėl valstybės ir kitų viešųjų interesų gynimo. Atsižvelgus į tai, kad viešasis interesas yra dinamiškas, labai įvairus ir administraciniai teismai kiekvienoje byloje aiškinasi, ar ginami interesai yra pripažintini viešaisiais, tikslinga apibendrinti Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką, susijusią su viešojo intereso gynimu.

Šiame apibendrinime analizuojama Vyriausiojo administracinio teismo praktika, nagrinėjant bylas dėl viešojo intereso gynimo, kurias inicijuoja prokuroras, administravimo subjektai, kiti juridiniai ar fiziniai asmenys. Pažymėtina, kad viešąjį interesą administracinis teismas gina ne tik pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 5 straipsnio 3 dalies 3 punkte ir 56 straipsnio 1 dalyje numatytų subjektų skundus (prašymus), bet ir savo iniciatyva tais atvejais, kai administracinis teismas įžvelgia grėsmę asmenų, visuomenės ir valstybės teisėms, jeigu jų teisių pažeidimas kartu lemtų ir viešojo intereso pažeidimą. Viešasis interesas ginamas įvairiomis procesinėmis priemonėmis: teismui renkant įrodymus savo iniciatyva

2 Губский Е.Ф. Философский энциклопедический словарь. Москва: Инфра-М, 2006.

3 David L. Sills, *International Encyclopedia of the Social Sciences*. New York (N.Y.): The Macmillan Company & The Free Press; London: Collier Macmillan, 1972. P. 170

(Administracinių bylų teisenos įstatymo 57 str. 4 d.), savo iniciatyva taikant reikalavimo užtikrinimo priemones (Administracinių bylų teisenos įstatymo 71 str. 1 d.), nagrinėjant pareiškimus dėl skundo atsisakymo (Administracinių bylų teisenos įstatymo 132 str.), peržengiant apeliacinio (atskirojo) skundo ribas ir patikrinant tiek apskūstosios, tiek neapskūstosios sprendimo dalių teisėtumą (Administracinių bylų teisenos įstatymo 136 str. 1 d., 148 str.), atnaujinant procesą, kad būtų apgintas viešasis interesas (Administracinių bylų teisenos įstatymo 154 str.) ir kt. Tačiau, atsižvelgus į tai, kad didžiąją bylų dėl viešojo intereso gynimo dalį sudaro skundai (prašymai), inicijuoti prokuroro, administravimo subjektų bei kitų juridinių ar fizinių asmenų, praktikos, susijusios su minėtų procesinių priemonių taikymu teismo iniciatyva, analizė nėra šio apibendrinimo dalykas. Nagrinėjant konkrečius Vyriausiojo administracinio teismo praktikos pavyzdžius, apibendrinime dėmesys koncentruojamas į viešojo intereso sampratos bei viešojo intereso gynimo ribų analizę. Kartu aptariami atitinkamų subjektų teisės kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo įgyvendinimo sąlygų, procesinių ypatumų, sprendžiant bylas dėl viešojo intereso gynimo, aktualūs aspektai.

Rengiant šį apibendrinimą, išanalizuotos nuo 2004 m. iki 2009 m. vasario mėnesio Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme nagrinėtos bylos, susijusios su Administracinių bylų teisenos įstatymo 5 straipsnio 3 dalies 3 punkto, 56 straipsnio 1 dalies taikymu.

Paminėtina, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2006 m. kovo 28 d. nutarime akcentavo, jog nors pagal Konstituciją žemesnės instancijos teismai, priimdami sprendimus atitinkamų kategorijų bylose, apskritai yra saistomi aukštesnės instancijos teismų sprendimų – precedentų tų kategorijų bylose, aukštesnės instancijos teismai (ir tų teismų teisėjai) negali kištis į žemesnės instancijos teismų nagrinėjamas bylas, teikti jiems kokių nors privalomų ar rekomendacinio pobūdžio nurodymų, kaip turi būti sprendžiamos atitinkamos bylos ir pan. Šiame apibendrinime pateikiamos ne naujos teisės aktų aiškinimo taisyklės, o aktualios administracinių teismų praktikos sisteminė analizė. Apibendrinimo tikslas yra ne nurodyti teismams, kaip jie turėtų spręsti vienokias ar kitokias bylas, o pateikti susistemintą medžiagą, kuri parodytų, kaip panašaus pobūdžio bylas sprendžia Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, parodytų vyraujančias teismų praktikos tendencijas. Atkreiptinas dėmesys į tai, jog, kaip nurodė Konstitucinis Teismas 2007 m. spalio 24 d. nutarime, remtis teismų precedentais reikia itin apdairiai, o teismams sprendžiant bylas precedento galią turi tik tokie ankstesni teismų sprendimai, kurie buvo sukurti analogiškose bylose, t. y. precedentas taikomas

tik tose bylose, kurių faktinės aplinkybės yra tapačios arba labai panašios į tos bylos, kurioje buvo sukurtas precedentas, faktines aplinkybes ir kurioms turi būti taikoma ta pati teisė, kaip toje byloje, kurioje buvo sukurtas precedentas.

1.1. Viešojo intereso gynimo teisinis reguliavimas

Minėta, kad subjektų teisė ginti viešąjį interesą numatyta Administracinių bylų teisenos įstatymo 5 straipsnio 3 dalies 3 punkte bei to paties įstatymo 56 straipsnio 1 dalyje. Tačiau šios nuostatos turėtų būti aiškinamos viso šių straipsnių ir kituose šio įstatymo straipsniuose (jų dalyse) nustatyto teisinio reguliavimo kontekste. Administracinių bylų teisenos įstatymas yra reikšmingas ne tik dėl to, kad jame nustatyta teisė tam tikriems subjektams kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo. Administracinių bylų teisenos įstatyme taip pat yra reguliuojami bendrieji su viešojo intereso gynimu susiję klausimai:

1. Administracinių bylų teisenos įstatymo 33 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad jeigu specialus įstatymas nenustato kitaip, skundas (prašymas) administraciniam teismui paduodamas per vieną mėnesį nuo skundžiamo akto paskelbimo arba individualaus akto ar pranešimo apie veiksmą (neveikimą) įteikimo suinteresuotai šaliai dienos arba per du mėnesius nuo dienos, kai baigiasi įstatymo ar kito teisės akto nustatytas reikalavimo įvykdymo terminas.

2. Administracinių bylų teisenos įstatymo 34 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad pareiškėjo prašymu administracinis teismas skundo (prašymo) padavimo terminus gali atnaujinti, jeigu bus pripažinta, kad terminas praleistas dėl svarbios priežasties.

3. Administracinių bylų teisenos įstatymo 22 straipsnio 3 dalis įtvirtina taisyklę, jog įstatymo numatytais atvejais skundas (prašymas) pirmiausia turi būti paduodamas administracinių ginčų komisijai ar kitai išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijai, po to skundas gali būti paduodamas ir administraciniam teismui.

4. Administracinių bylų teisenos įstatymo 40 straipsnio 1 dalies 7 punkte numatyta, kad žyminiu mokesčiu neapmokestinami skundai (prašymai) dėl prokurorų, administravimo subjektų, valstybės institucijų, įstaigų, organizacijų, tarnybų ar fizinių asmenų kreipimūsi įstatymų nustatytais atvejais dėl valstybės ar kitų viešųjų interesų gynimo, taip pat įstatymų nustatytų valdžios institucijų, įstaigų ar jų tarnautojų kreipimūsi dėl kitų asmenų teisių gynimo.

5. Administracinių bylų teisenos įstatymo 154 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta prokuroro bei viešojo administravimo subjektų teisė paduoti

prašymą atnaujinti procesą, kad būtų apgintas viešasis interesas ar apgintos valstybės ir asmenų teisės bei įstatymų saugomi interesai.

Taigi, nagrinėjant administracines bylas dėl viešojo intereso gynimo, būtina sistemiškai taikyti šį teisės aktą. Pagal minėtų teisės normų prasmę, siekdami apginti viešąjį interesą, į teismą gali kreiptis tik tam tikri asmenys, ir tik tada, kai tai tiesiogiai nurodyta įstatyme. Dėl šios priežasties yra reikšminga apžvelgti teisės aktus, kurie numato tam tikrų subjektų teisę kreiptis į teismą, kad apgintų viešąjį interesą, ir jos įgyvendinimo ypatybes⁴:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 118 straipsnis įtvirtina prokuroro teisę įstatymo nustatytais atvejais ginti asmens, visuomenės ir valstybės teises bei teisėtus interesus.

2. 2003 m. balandžio 22 d. Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo Nr. IX-1518 (Valstybės žinios, 2003, Nr. 42-1919) 19 straipsnio 1 dalis numato, kad prokurorai, nustatę asmens, visuomenės, valstybės teisių ir teisėtų interesų pažeidimą, viešąjį interesą gina įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka pagal asmens, valstybės ar savivaldybių institucijos arba įstaigos pranešimą, pasiūlymą, pareiškimą, skundą arba savo iniciatyva, taip pat ir tais atvejais, kai kitų institucijų pareigūnai, tarnautojai ar jiems prilyginti asmenys, privalantys ginti šį interesą, nesiėmė priemonių pažeidimams pašalinti. Prokuratūros įstatymo 9 straipsnis numato, kad viena iš prokurorų funkcijų yra ginti viešąjį interesą.

3. 1998 m. gegužės 14 d. Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatymas Nr. VIII-730 (Valstybės žinios, 1998, Nr. 51-1392, 2004, Nr. 98-3626) numato Vyriausybės atstovo teisę ginti viešąjį interesą, kurį pažeidžia savivaldybės institucijos ar pareigūnai. Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 2 punktą nustato, kad Vyriausybės atstovas, atlikdamas savivaldybių administracinę priežiūrą, gali paduoti administraciniam teismui pareiškimus dėl savivaldybės institucijų ir savivaldybės pareigūnų teisės aktų, neatitinkančių Konstitucijos ir įstatymų, dėl įstatymų ir Vyriausybės sprendimų ar kitų teisės aktų (kuriais įgyvendinamos valstybinės (perduotos savivaldybėms) funkcijos) nevykdymo, dėl savivaldybės viešojo administravimo subjektų aktų ir veiksmų (neveikimo), pažeidžiančių viešąjį interesą ar gyventojų ir organizacijų teises, teisėtumo.

4. 1994 m. lapkričio 10 d. Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas Nr. I-657 (Valstybės žinios, 1994, Nr. 94-1833, 2007, Nr. 12-488), kurio 30 straipsnis nustato, jog vartotojų viešąjį interesą gina Valstybinė

4 Pastebėtina, kad viešojo intereso analizė atliekama, remiantis teisiniu reguliavimu, kuris galiojo 2009 m. vasario 17 d.

vardotojų teisių apsaugos tarnyba ir šio įstatymo 31 straipsnyje nustatytas sąlygas atitinkančios vartotojų asociacijos, o įstatymų nustatytais atvejais – kitos valstybės ir savivaldybių institucijos ir juridiniai asmenys. Įstatymo 31 straipsnis reguliuoja sąlygas, kurias turi atitikti vartotojų asociacijos, ginančios vartotojų viešąjį interesą:

- 1) jos turi būti įregistruotos Juridinių asmenų registre;
- 2) steigimo dokumente nurodytas veiklos tikslas – vartotojų teisių ir teisėtų interesų atstovavimas ir gynimas;
- 3) asociacijoje yra ne mažiau kaip 20 narių. Tuo atveju, kai asociacijos nariai yra iš kitos vartotojų asociacijos, bendras šių asociacijų narių skaičius turi būti ne mažesnis kaip 20;
- 4) asociacijos yra nepriklausomos nuo verslo ir kitų su vartotojų teisių gynimu nesusijusių interesų.

5. Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais (toliau – ir Orhuso konvencija), priimta 1998 m. birželio 25 d. Orhuse, įsigaliojusi 2002 m. balandžio 28 d. (Valstybės žinios, 2001, Nr. 73), suteikia teisę visuomeninėms organizacijoms ginti viešąjį interesą aplinkosaugos srityje. Pagal Orhuso konvencijos 2 straipsnio 5 dalį, suinteresuota visuomenė – tai visuomenė, kuriai daro įtaką arba gali daryti įtaką aplinkosaugos srityje priimami sprendimai arba kuri yra suinteresuota sprendimų priėmimo procesu; pagal šį apibrėžimą nevyriausybinės organizacijos, padedančios spręsti aplinkosaugos problemas ir veikiančios pagal nacionalinių įstatymų reikalavimus, laikomos suinteresuotomis organizacijomis. Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta suinteresuotos visuomenės teisė kreiptis į teismus dėl priimtų sprendimų tais aplinkos apsaugos klausimais, kurie yra konkrečiai nurodyti Konvencijoje, tarp jų – dėl aplinkos elementų: oro, atmosferos, vandens, dirvožemio, žemės, kraštovaizdžio, gamtos objektų būklės, biologinės įvairovės bei šių elementų sąveikos (Konvencijos 3 straipsnio a punktas), taip pat dėl žmonių sveikatos ir saugos būklės, gyvenimo sąlygų (Konvencijos 3 straipsnio c punktas).

6. 2004 m. sausio 15 d. Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo Nr. IX-1962 (Valstybės žinios, 2004, Nr. 21-617) 32 straipsnyje įtvirtinta suinteresuotos visuomenės teisė apskusti patvirtintus teritorijų planavimo dokumentų sprendinius, jei suinteresuota visuomenė mano, kad tie sprendiniai pažeidžia visuomenės ar valstybės teises ar teisėtų interesus. Pagal Teritorijų planavimo įstatymo 2 straipsnio 31 dalyje pateiktą sąvoką, suinteresuota visuomenė – visuomenė, kuriai daro įtaką arba gali

daryti įtaką rengiamo teritorijų planavimo dokumento sprendiniai ar kuri yra suinteresuota tų sprendinių įgyvendinimu; pagal šį apibrėžimą nevyriausybines organizacijos, padedančios spręsti kraštotvarkos problemas ir veikiančios pagal Lietuvos Respublikos įstatymų reikalavimus, laikomos suinteresuotomis organizacijomis. Detalesnę viešojo intereso gynimo tvarką nustato Įstatymo 32 straipsnio 4 dalis. Minėta norma įtvirtina, kad asmenys, kurie gali būti priskirti suinteresuotai visuomenei ir manantys, kad patvirtintų teritorijų planavimo dokumentų sprendiniai pažeidžia visuomenės ar valstybės teises ar teisėtus interesus, gali dėl tokių sprendinių teisėtumo kreiptis į apskrities viršininko administraciją arba į Vyriausybės ar Aplinkos ministerijos įgaliotą instituciją pagal šio Įstatymo 34 straipsnio 2 dalyje nustatytą kompetenciją. Apskrities viršininko administracija arba Vyriausybės ar Aplinkos ministerijos įgaliota institucija Viešojo administravimo įstatymo nustatyta tvarka išnagrinėja asmens kreipimąsi ir, nustačiusi visuomenės ar valstybės teisių ar teisėtų interesų pažeidimą, inicijuoja atitinkamų teritorijų planavimo dokumentų sprendinių panaikinimą administracine tvarka, o nesant galimybės teritorijų planavimo dokumentų sprendinius panaikinti administracine tvarka, kreipiasi į teismą.

7. 2004 m. sausio 22 d. Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymas Nr. IX-1969 (Valstybės žinios, 2004, Nr. 25-745) nustato visuomeninėms organizacijoms taikomus nacionalinius reikalavimus.

1.2. Viešojo intereso samprata

1. Įstatymų leidėjas nepateikė viešojo intereso sąvokos apibrėžimo. Administracinių bylų teisenos įstatyme sąvoka viešasis interesas nėra nustatyta. Viešasis interesas taip pat nėra apibrėžtas kitų teisės šakų normomis. Pažymėtina, kad teisės aktuose vartojamos skirtingos sąvokos, pavyzdžiui, Civiliniame kodekse, Civilinio proceso kodekse vartojama „viešojo intereso“ sąvoka, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 118 straipsnyje – „asmens, visuomenės ir valstybės teisių bei teisėtų interesų“ sąvoka ir kt. Visos šios sąvokos – „visuomenės poreikiai (reikmės)“, „valstybės poreikiai (reikmės)“, „savivaldybės poreikiai (reikmės)“ – žymi viešąjį interesą ir yra sietinos su konstitucine tautos gerovės samprata (Konstitucinio Teismo 2007 m. lapkričio 23 d. nutarimas).

2. Aiškinant viešojo intereso sampratą, svarbu atsižvelgti į Konstitucinio Teismo nutarimuose suformuluotą oficialią konstitucinę doktriną.

Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad viešojo intereso, kaip valstybės pripažinto ir teisės ginamo visuomeninio intereso, įgyvendinimas yra viena iš svarbiausių pačios visuomenės egzistavimo ir raidos sąlygų (Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 6 d., 2005 m. gegužės 13 d. nutarimai). Konstitucinis Teismas savo jurisprudencijoje taip pat yra pažymėjęs, kad „visuomenės interesas“ sietinas su „socialiai svarbiais tikslais“ (Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 4 d. nutarimas).

3. Atsižvelgus į tai, kad įstatymų leidėjas nepateikė viešojo intereso sąvokos apibrėžimo, įvertinus, kad Konstitucinis Teismas viešąjį interesą supranta plačiai, bylą nagrinėjantys administraciniai teismai kiekvienu atveju sprendžia klausimą, ar interesas, į kurį kėsiamasi, nagrinėjamoje situacijoje pripažintinas viešuoju interesu. Administracinėje byloje Nr. A¹⁷-742/2007 teisėjų kolegija pažymėjo, kad įstatymų leidėjas suteikia teisę prokurorui spręsti, yra konkrečiu atveju viešasis interesas inicijuoti administracinę bylą, ar ne, tačiau galutinai apie viešojo intereso buvimą ar nebuvimą sprendžia teismas, nagrinėjantis administracinę bylą, iškeltą pagal prokuroro prašymą. Tokioje byloje teismas kiekvieną kartą turi *ad hoc* nustatinėti viešojo intereso buvimo faktą, atsižvelgdamas į visas konkrečios bylos aplinkybes, joje nagrinėtinų klausimų pobūdį ir reikšmę (2007 m. lapkričio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁷-742/2007).

4. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas laikosi plačios viešojo intereso koncepcijos. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje pripažįstama, kad viešasis interesas, taikant Administracinių bylų teisenos įstatymą, paprastai turėtų būti suvokiamas kaip tai, kas objektyviai yra reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai, o asmens teisė ginti viešąjį interesą administracinių bylų teisenoje apibrėžiama kaip įstatymu numatytų asmenų teisė įstatymo numatytais atvejais kreiptis į administracinį teismą ginant tai, kas objektyviai yra reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai. Ši išvada suformuota administracinėje byloje Nr. A³-11/2004, remiantis semantine žodžių „viešas“ ir „interesas“ reikšmių analize: teisėjų kolegija pažymėjo, kad Dabartinės lietuvių kalbos žodyne žodis „viešas“ aiškinamas kaip visiems skirtas, visuomenės naudojamas, atviras, neslaptas; žodis „interesas“ aiškinamas kaip svarbus, rūpimas dalykas, reikalas, nauda, susidomėjimas (Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000 m., 215, 931 p.). Siekiant nustatyti sąvokos „viešas interesas“ turinį, yra svarbu tai, kad tai yra specialiajai teisinei kalbai, o ne bendrinei kalbai būdingas terminas. Todėl svarbu, kokia prasme šis terminas naudojamas teisinėje ir, visų pirma, teisminėje

praktikoje. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad nusikaltimų kardymas, tyrimas, nustatymas yra viešasis interesas (2002 m. rugsėjo 19 d. nutarimas), žmonių sveikatos apsauga yra konstituciškai svarbus tikslas, viešasis interesas (2002 m. kovo 14 d. nutarimas), daugiabučių namų tinkamas eksploatavimas bei jų išsaugojimas yra ne tik privatus savininkų, bet ir viešasis interesas (2000 m. gruodžio 21 d.), autoriaus teisių ir interesų gynyba nuo pažeidimų yra viešas interesas (2000 m. liepos 5 d.). Taip pat Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad viešojo intereso, kaip valstybės pripažinto ir teisės ginamo visuomeninio intereso, įgyvendinimas yra viena iš svarbiausių pačios visuomenės egzistavimo ir raidos sąlygų (1997 m. gegužės 6 d.). Iš šių nuostatų matyti, kad viešuoju interesu Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktikoje yra laikoma tai, kas yra objektyviai reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei. Civilinio kodekso 2.34 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta, kad viešieji juridiniai asmenys yra valstybės ar savivaldybės, jų institucijų arba kitų asmenų, nesiekiančių naudos sau, įsteigti juridiniai asmenys, kurių tikslas – tenkinti viešuosius interesus (valstybės ir savivaldybės įmonės, valstybės ir savivaldybės įstaigos, viešosios įstaigos, religinės bendruomenės ir t. t.). Iš šios teisės normos turinio seka, kad įstatymų leidėjas pripažįsta, kad viešasis interesas gali būti kaip apimantis ne tik visuomenės, bet ir visuomenės dalies interesus. Įvertinusi šiuos argumentus, teisėjų kolegija nusprendė, jog viešasis interesas, taikant Administracinių bylų teisenos įstatymą, turėtų būti suvokiamas kaip tai, kas objektyviai yra reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai, o asmens teisė ginti viešąjį interesą administracinių bylų teisenoje apibrėžiama, kaip įstatymu numatytų asmenų teisė, įstatymo numatytais atvejais, kreiptis į administracinę teisimą ginant tai, kas objektyviai yra reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai (2004 m. sausio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A³-11/2004).

5. Pažymėtina, kad viešuoju interesu laikytinas ne bet koks teisėtas asmens ar grupės asmenų interesas, o tik toks, kuris atspindi ir išreiškia pamatines visuomenės vertybes, kurias įtvirtina, saugo ir gina Lietuvos Respublikos Konstitucija. Todėl kiekvieną kartą, kai kyla klausimas, ar tam tikras interesas laikytinas viešuoju, būtina nustatyti aplinkybę, kad, nepatenkinus tam tikro asmens ar grupės asmenų intereso, būtų pažeistos Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintos, jos saugomos ir ginamos vertybės (2008 m. liepos 25 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-335/2008, Administracinė jurisprudencija Nr. 5(15), 184-229 p., taip pat žr. 2009 m. sausio 21 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁵⁵⁶-15/2009).

6. Šiame kontekste kartu pažymėtina, kad tais atvejais, kai sprendimą, ar tam tikras interesas turi būti laikomas viešuoju ir ginamas bei saugomas kaip viešasis interesas, turi priimti bylą sprendžiantis teismas, būtina tai motyvuoti atitinkamame teismo akte. Priešingu atveju kiltų pagrįsta abejonė, kad tai, kas teismo yra ginama ir saugoma kaip viešasis interesas, iš tikrųjų yra ne viešasis, bet privatus tam tikro asmens interesas (Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas).

1.3. Viešojo intereso ir asmeninių subjektinių teisių gynbos atribojimo viena nuo kitos ir tarpusavio sąveikos problema

1. Ginant viešąją interesą ir asmens subjektinę teisę ar įstatymų saugomą interesą, administracinių bylų teisenos taisyklės skiriasi, todėl konkrečioje byloje yra svarbu nustatyti, dėl ko pareiškėjas kreipėsi į administracinę teisną – gindamas viešąjį interesą ar subjektinę teisę, ar įstatymų saugomą interesą (2008 m. balandžio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-679/2008). Be to, skiriasi ir skundo tenkinimo sąlygos, nes ne kiekvienas teisės akto pažeidimas kartu lemia ir viešojo intereso pažeidimą, o toks pažeidimas yra būtinas, siekiant patenkinti skundą dėl viešojo intereso gynbos. Tuo tarpu asmuo, kuris gina savo subjektinę teisę, bylos nagrinėjimo metu turi įrodyti šios savo teisės pažeidimą. Atveju, kada ginamas viešasis interesas, o kada pareiškėjas gina savo subjektines teises ar įstatymo saugomus interesus, atribojimas, visų pirma, apibrėžia bylos nagrinėjimo dalyką ir lemia tam tikrų įrodinėjimo taisyklių taikymą. Administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-679/2008 teisėjų kolegija sprendė, ar yra pagrindas panaikinti pareiškėjų ginčijamus 2004 m. lapkričio 19 d. Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymą, kuriuo patvirtintas detalusis planas, bei 2005 m. birželio 3 d. sprendimą išduoti statybos leidimą. Pareiškėjai teigė, jog, pastačius detalijame plane numatytą pastatą, jų gyvenimo sąlygos (konkrečiai – galimybė prižiūrėti žaidžiančius vaikus, vaikams naudotis vaikų žaidimo aikštele) bus apribotos ne pagal normatyvinių statybos techninių dokumentų nuostatas. Pareiškėjai nurodė, kad detaliojo plano sprendiniai pažeidžia leidžiamą maksimalaus užstatymo intensyvumą; nei detalijame plane, nei statinio projekte nėra numatyta gaisrinių mašinų apsisukimo aikštelė; be to, statybos leidimas išduotas nepateikus visų būtinų dokumentų. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad paprastai tokio pobūdžio bylose yra susiduriama su viešojo intereso ir asmeninių subjektinių teisių (ar asmens įstatymo saugomų

interesų) gynybos atribojimo viena nuo kitos ir tarpusavio sąveikos problema. Teisėjų kolegijos nuomone, pareiškėjų skundo pirmosios instancijos teismui ir apeliacinio skundo teisinė argumentacija buvo susijusi su pareiškėjų tikrai ar tariamai pažeistų subjektinių teisių ar įstatymų saugomų interesų gynyba, o ne su viešojo intereso gynyba. Ši aplinkybė savo ruožtu apsprendžia ir bylos nagrinėjimo ribas, kurios pasireiškia tuo, kad byloje keliami klausimai visų pirma tirtini tuo aspektu, ar ginčijamais sprendimais buvo pažeistos apeliantų subjektinės teisės bei įstatymų saugomi interesai, ar ne. Ir priešingai, teisiniai argumentai, kurie susiję išimtinai tik su viešojo intereso gynyba, išeina iš bylos nagrinėjimo ribų ir nesudaro bylos nagrinėjimo dalyko. Pagal Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 57 straipsnio 4 dalį, įrodymus pateikia proceso šalys ir kiti proceso dalyviai. Prireikus teismas gali pasiūlyti minėtiems asmenims pateikti papildomų įrodymų arba šių asmenų prašymu ar savo iniciatyva išreikalauti reikiamus dokumentus, pareikalauti iš pareigūnų paaiškinimų. Ši įstatyminė nuostata reiškia, kad asmuo, kuris kreipiasi į teismą dėl savo tikrai ar tariamai pažeistų subjektinių teisių ar įstatymų saugomų interesų gynybos, turi įrodyti, jog jo subjektinės teisės ar įstatymų saugomas interesas yra pažeisti. Teisėjų kolegija nustatė, kad reikalavimas panaikinti skundžiamus sprendimus iš esmės yra grindžiamas argumentais, kurie yra susiję su ginčijamų sprendimų neatitikimu tam tikriems teisės aktų reikalavimams, kurie, pareiškėjų nuomone, pažeidžia jų subjektines teises bei įstatymų saugomus interesus (2008 m. balandžio 28 d. *nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-679/2008*).

2. Nustatyti, ar pareiškėjas kreipėsi į teismą dėl savo subjektinės teisės ar dėl viešojo intereso gynimo, yra reikšminga ir dėl to, jog kai įstatymai nesuteikia pareiškėjui teisės kreiptis į teismą dėl skunde (prašyme) nurodomo viešojo intereso gynimo, teisėjas privalo atsisakyti priimti tokį skundą (prašymą), vadovaudamasis Administracinių bylų teisenos įstatymo 37 straipsnio 2 dalies 1 punktu. Teisėjų kolegija administracinėje byloje Nr. AS¹¹-379/2007 konstatavo, kad Seimo nario statusą reguliuojantys Lietuvos Respublikos Konstitucijos V skirsnis, Lietuvos Respublikos Seimo statuto I, II, IV skirsniai nesuteikia Seimo nariui teisės kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo. Tokia teisė Seimo nariui nesuteikta ir Teritorijų planavimo įstatyme (Teritorijų planavimo įstatymo 32 straipsnio 6 dalis tik suinteresuotai visuomenei suteikia teisę kreiptis į teismą dėl patvirtintų teritorijų planavimo dokumentų sprendinių ginant viešąjį interesą; Seimo narys nepatenka į Teritorijų planavimo įstatymo 2 straipsnio 31 dalyje pateiktą suinteresuotos visuomenės apibūdinimą). Teisėjų kolegija nusprendė, kad esant

išdėstytoms aplinkybėms, Seimo nario, siekiančio apginti viešąjį interesą, skundas nenagrinėtinas teismų ir jis atsisakytinas priimti, vadovaujantis Administracinių bylų teisenos įstatymo 37 straipsnio 2 dalies 1 punktu. (2007 m. rugsėjo 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹¹-379/2007).

3. Teismo praktikoje pripažįstama, kad pagrindiniai kriterijai, siekiant nustatyti, ar asmuo gina viešąjį interesą, ar savo subjektinę teisę, ar įstatymų saugomą interesą, yra teisiniai argumentai, aplinkybės, kuriomis jis grindžia savo reikalavimus. Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija administracinėje byloje Nr. A³-11/2004, sistemiškai vertindama Administracinių bylų teisenos įstatymo 5 straipsnio 1 dalį, 3 dalies 1 punktą ir 3 punktą, 56 straipsnio 1 dalį, nusprendė, kad tada, kai pareiškėjas savo reikalavimą grindžia privačių subjektyvių teisių ar interesų pažeidimu, vertintina, jog pareiškėjas kreipėsi Administracinių bylų teisenos įstatymo 5 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka, gindamas savo paties pažeistą ar ginčijamą teisę arba įstatymų saugomą interesą. O tais atvejais, kai pareiškėjas savo skundą grindžia tuo, kas yra reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai, vertintina, kad pareiškėjas kreipėsi į teismą Administracinių bylų teisenos įstatymo 5 straipsnio 3 dalies 3 punkto ir 56 straipsnio 1 dalies pagrindu gindamas viešąjį interesą (2004 m. sausio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A³-11/2004; taip pat žr. 2007 m. kovo 22 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A¹⁷-316/2007; 2007 m. sausio 19 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartį administracinėje byloje Nr. A³-64/2007, Administracinė jurisprudencija Nr. 1(11), 221-248 p.; 2008 m. kovo 26 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-857/2008).

4. Nors pripažįstama, kad asmens subjektinė teisė ar įstatymo saugomas interesas yra visų pirma konkretaus asmens vertybė, ji yra reikšminga, reikalinga, vertinga konkrečiam teisės subjektui, galima situacija, kad asmens nurodyti teisės ar įstatymų saugomų interesų pažeidimai tam tikrais atvejais gali visiškai arba iš dalies sutapti su viešuoju interesu. Tačiau asmuo tokiais atvejais nepraranda teisės kreiptis į teismą, gindamas savo subjektinę teisę ar įstatymo saugomą interesą. Išplėstinė teisėjų kolegija nesutiko su atsakovo pozicija, jog pareiškėjai, kuri prašė panaikinti Vilniaus miesto savivaldybės valdybos sprendimo dalį, kuria patvirtintas detalusis planas, ir Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Miesto plėtros departamento 2005 m. kovo 1 d. išduotą statybos leidimą, nesuteikta teisė kreiptis į teismą, nes ji neva ginanti viešąjį interesą. Teisėjų kolegija pripažino, kad pareiškėja turi subjektinę teisę į sveiką ir švarią aplinką: greta pareiškėjos gyvenamosios vietos statomas per didelis pastatas pažeidžia pareiškėjos subjektinę teisę, jog aplinka betarpiškai

susijusi su jos gyvenimo ir veiklos vieta, statant naują statinį, būtų pakeista, laikantis statybą reguliuojančių teisės normų reikalavimų (2007 m. sausio 19 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A³-64/2007, *Administracinė jurisprudencija* Nr. 1(11), 221-248 p.). Pažymėtina, kad Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog viešasis interesas, kaip bendras valstybės, visos visuomenės ar visuomenės dalies interesas, turi būti derinamas su individo autonominiiais interesais, nes ne tik viešasis interesas, bet ir asmens teisės yra konstitucinės vertybės (Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 6 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai). Šios Konstitucijoje įtvirtintos vertybės – asmens teisių ir teisėtų interesų apsauga bei gynimas ir viešasis interesas – negali būti priešpriešinamos ir šioje srityje būtina užtikrinti teisingą pusiausvyrą (Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas).

5. Paminėtina, kad Administracinių bylų teisenos įstatymo 5 straipsnio 3 dalies 3 punktas, 56 straipsnis numato prokuroro teisę įstatymų numatytais atvejais kreiptis į teismą su pareiškimu, kad būtų apgintas viešasis interesas arba apgintos valstybės, savivaldybės ar asmenų teisės bei įstatymų saugomi interesai, tačiau nenumato jų teisės kreiptis į teismą, siekiant apginti trečiojo asmens teises ir interesus. Administracinėje byloje Nr. A⁵-768/2007 teisėjų kolegija netenkino prokuroro reikalavimo įpareigoti Kauno apskrities viršininko administraciją atkurti nuosavybės teises į S. D. ir A. D. iki žemės nacionalizavimo valdytą 20,02 ha žemę mirusių buvusių turto savininkų paveldėtojams, padavusiems prašymus nustatyta tvarka. Teisėjų kolegija nusprendė, kad šiuo reikalavimu prokuroras negina viešojo intereso, o siekia apsaugoti trečiojo asmens teises ir interesus, tačiau tokiam reikalavimui įsta tyminio pagrindo nenurodo (2007 m. rugsėjo 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵-768/2007). Taigi kreipimasis dėl kitų asmenų teisių ar viešojo intereso gynimo administraciniame teisme gali būti nagrinėjamas tik tais atvejais, kai įstatymas suteikia asmeniui specialią teisę kreiptis į teismą ginant kitų asmenų teises ar viešąjį interesą (Administracinių bylų teisenos įstatymo 5 straipsnio 3 dalies 2–3 punktai), pvz., subjektui, kuris gina viešąjį interesą, nėra suteikta *per se* teisė kreiptis į teismą dėl trečiojo asmens galimai pažeistų teisių ar interesų, jeigu nėra ginama vertybė, reikšminga visai visuomenei arba jos daliai.

6. Jeigu pareiškėjas vienoje byloje sujungia reikalavimus, kurių dalis susiję su jo subjektyvių teisių gynimu, o dalis su viešojo intereso gynimu, tačiau teisė ginti viešąjį interesą jam nėra suteikta, teismas turėtų priimti nagrinėti tik tuos reikalavimus, kurie skirti apginti pareiškėjo subjektyvą teisę ar įstatymų saugomą interesą. Pvz., administracinėje byloje Nr. A⁵-

818/2006 teisėjų kolegija nagrinėjo pareiškėjo apeliacinį skundą dėl Švietimo ir mokslo ministerijos paruoštos egzaminų laikymo tvarkos, kuri numato, kad nuteistieji valstybinius egzaminus gali laikyti tik pakartotinės sesijos metu, jų neišlaikę – perlaikyti tais pačiais metais nebegali. Pareiškėjas teigė, kad tokia tvarka pažeidžia Konstitucijos 29 straipsnį, prašė įpareigoti Švietimo ir mokslo ministeriją laikytis bendrų ir vienodų įstatymo normų visoms piliečių kategorijoms dėl pakartotinių egzaminų perlaikymo, leisti perlaikyti egzaminą bei atlyginti turtinę ir neturtinę žalą. Teisėjų kolegija pripažino, kad reikalavimas įpareigoti ministeriją laikytis bendrų ir vienodų įstatymo normų visoms piliečių kategorijoms dėl pakartotinių egzaminų perlaikymo susijęs su ministerijos nustatyta egzaminų laikymo tvarka apskritai, o pareiškėjas nėra įgaliotas atstovauti viešąjį interesą. Teisėjų kolegija sutiko su pirmosios instancijos teismo sprendimu pagrįstai išskirti tik su pareiškėju susijusius konkrečius reikalavimus leisti pareiškėjui perlaikyti lietuvių kalbos interpretacijos egzaminą, priteisti iš atsakovo žalos atlyginimą (2006 m. vasario 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵-818/2006; taip pat žr. 2004 m. balandžio 26 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁷-282/2004).

7. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys, kad tai atvejais, kai viešasis interesas sutampa su trečiųjų asmenų interesais ir tretieji asmenys jau yra pasinaudoję teise į teisminę gynybą, subjekto prašymas dėl viešojo intereso gynimo neturi būti tenkinamas. Administracinėje byloje Nr. A⁸²²-1758/2008 teisėjų kolegija konstatavo, kad prokuroro, mėginančio ginti viešąjį interesą, *inter alia* trečiųjų asmenų teises, prašymas netenkintinas, nes pareiškėjai teise į teisminę gynybą yra pasinaudoję. Prokuroras kreipėsi į teismą, prašydamas panaikinti Ukmergės rajono savivaldybės sprendimą išduoti statybos leidimą statinių rekonstrukcijai į automobilių servisą ir Vilniaus apskrities viršininko administracijos sprendimą, kuriuo pripažinta, kad automobilių servisas yra tinkamas naudoti, nors atstumai nuo serviso iki gyvenamųjų namų neatitiko teisės aktų reikalavimų. Teisėjų kolegija nustatė, kad prokuroras į teismą kreipėsi, gavęs Ukmergės gyventojų, kurie gyvena šalia automobilių serviso, grupės atstovo advokato prašymą ginti viešąjį interesą. Taip pat nustatyta, kad šių gyventojų skundas dėl minėtų sprendimų jau buvo nagrinėtas teisme: 2007 m. gruodžio 15 d. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas priėmė galutinį sprendimą. Teisėjų kolegija priminė, kad viešojo intereso gynimas susijęs ne su konkrečių asmenų teisių ar interesų pažeidimu, bet su neindividualizuotu visuomenės, jos dalies ar tam tikrų asmenų grupių teisių bei interesų pažeidimu, tačiau viešasis interesas gali būti personifikuotas ir išreikštas per konkrečių asmenų teisių pažeidimą, kaip yra šioje byloje.

Prokuroras, ginantis viešąjį interesą bei turintis pagrindą manyti, kad pažeisti teisės aktų reikalavimai, turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą su ieškiniu ar pareiškimu. Remiantis nustatytu, konstatuota, kad viešojo intereso gynyba, išreikšta per konkrečių asmens teisių pažeidimą, kurie savo teises jau bandė apginti teisminiu keliu, realizuota, o prokuroro prašymas atmetas kaip nepagrįstas (2008 m. spalio 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸²²-1758/2008). Atkreiptinas dėmesys, kad teismas, prieš nusprenddamas atmesti prokuroro prašymą, nagrinėjamoje byloje įvertino, ar ginčijami teisės aktai nepažeidžia ne tik trečiųjų asmenų, bet ir visuomenės intereso, bei nustatė, kad visuomenės interesas ir trečiųjų asmenų interesai nagrinėjamu atveju sutampa.

1.4. Vertybės, pripažintos viešaisiais interesais Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje

1. Minėta, kad įstatymų leidėjas nepateikė viešojo intereso sąvokos apibrėžimo, todėl administraciniai teismai, atsižvelgdami į konkrečias bylos aplinkybes, turi nustatyti, ar tai, dėl ko kreiptasi ginant viešąjį interesą, yra objektyviai reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai. Konstitucinis Teismas savo jurisprudencijoje yra konstatavęs, kad viešasis interesas yra dinamiškas, kintantis (Konstitucinio Teismo 2005 m. liepos 8 d., 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimai); jis yra labai įvairus, todėl iš esmės neįmanoma *a priori* pasakyti, kokiose gyvenimo srityse, dėl kurių gali kilti teisinių ginčų arba kuriose gali prireikti taikyti teisę, viešajam interesui <...> gali atsirasti grėsmių arba gali prireikti viešąjį interesą užtikrinti, įsikišant viešosios valdžios institucijoms ar pareigūnams (Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 15 d. nutarimas). Šiame kontekste taip pat paminėtina, kad pripažįstant, jog tam tikras interesas turi būti laikomas viešuoju, būtina tai motyvuoti atitinkamame teismo akte. Kiekvienąkart, kai teismui nagrinėjant bylą kyla klausimas, ar tam tikras interesas laikytinas viešuoju, turi būti įmanoma pagrįsti, kad, nepatenkinus tam tikro asmens ar grupės asmenų intereso, būtų pažeistos ir tam tikros Konstitucijoje įtvirtintos, jos saugomos ir ginamos vertybės (Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas).

2. Viešasis interesas ypač aktyviai ginamas bylose, susijusiose su aplinkos apsauga ir teritorijų planavimu. Administracinėje byloje Nr. A⁴-247/2005 teisėjų kolegija pažymėjo, kad „teritorijų planavimas – tai fizinių, juridinių asmenų veiklos teritorinis organizavimas, kuriuo siekiama užtikrinti

viešąjį interesą – racionalų teritorijos panaudojimą specifiniu būdu <...>“. Viešojo intereso užtikrinimas teritorijų planavimo metu glaudžiai susijęs su saugomų teritorijų, kaip reikšmingos visuomeninės vertybės, apsauga (2006 m. sausio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴-86/2007; 2008 m. spalio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸²²-1678/2008; 2007 m. lapkričio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁷-742/2007). Pažymėtina, kad viešuoju interesu gali būti pripažįstama ir žemės sklypų, kurie nėra priskiriami saugomoms teritorijoms, apsauga. Išplėstinė teisėjų kolegija administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-335/2008 konstatavo, kad „nors žemės sklypai, kurių atžvilgiu priimti ginčijami Trakų rajono savivaldybės sprendimai, ir nepriskirtini saugomoms teritorijoms, išplėstinė teisėjų kolegija, įvertinusi aukščiau nurodytas aplinkybes, sutinka su pareiškėjo išdėstytais argumentais dėl galimų neigiamų pasekmių Trakų istoriniam nacionaliniam parkui bei kitoms Trakų rajone esančioms saugomoms teritorijoms, juolab kad, be šioje byloje nagrinėjamų sprendimų, pareiškėjas kreipėsi į teismą ginčydamas viešojo administravimo subjektų sprendimus, priimtus dėl daugiau kaip 150 žemės sklypų, kurių bendras plotas sudaro apie 450 ha ir kurių įgyvendinimas galėtų sukelti neigiamas pasekmes Trakų rajono tradiciniam kraštovaizdžiui, gamtos bei istorijos ir kultūros vertybėms.“

3. Paminėtina, kad aplinkos, kaip viešojo intereso, apsaugos problema kyla ne tik bylose, susijusiose su teritorijų planavimu, bet ir ginčiuose dėl nuosavybės teisių atkūrimo. Administracinėje byloje Nr. A⁸-1257/2007 teisėjų kolegija, įvertinusi Konstitucinio Teismo suformuotas nuostatas dėl aplinkos apsaugos, prioritetine vertybe pripažino ne nuosavybės teisių atkūrimą natūra, o miškų išsaugojimą, kurių apsauga kartu yra viešasis interesas. Teisėjų kolegija nurodė, kad įstatyminė nuostata, draudžianti natūra atkurti nuosavybę į miškus, kurie yra priskirti miestų miškams, buvo nustatyta dar įstatymu Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų nuo 1992 m. gegužės 20 d. (1992 m. gegužės 7 d. įstatymo Nr. I-2566 redakcija). Tokiu būdu, viešasis interesas į miestų miškus iš esmės egzistavo nuo nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo proceso atsiradimo (2007 m. birželio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸-1257/2007, taip pat žr. 2007 m. lapkričio 5 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A¹⁷-742/2007). Teisiniu būdu gintini ir viešieji interesai, kuriais Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje pripažinti žemės reformos tikslai – asmenų teisės į žemės nuosavybę bei naudojimą įstatymų nustatyta tvarka ir sąlygomis įgyvendinimas, neteisėtai nusavintos žemės gražinimas ir socialinio teisingumo privatizuojant valstybinę žemę atkūrimas (2007 m.

sausio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴-48/2007; 2006 m. balandžio 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹¹-839/2006).

4. Tinkamas teisės normų laikymasis, priimtų administracinių aktų neprieštaravimas aukštesnės galios teisės aktams, atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje taip pat pripažinti gintiniais viešojo intereso objektais. Administracinėje byloje Nr. A⁵⁷⁵-1576/2008 teisėjų kolegija nustatė, kad prokuroras gynė viešąjį interesą – tai, kad teisės normų būtų laikomasi, kad valstybės valdžią įgyvendinančios ir kitos valstybės bei savivaldybių institucijos, visi pareigūnai veiktų remdamiesi teise (2008 m. rugsėjo 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁷⁵-1576/2008). Gintinu viešojo intereso objektu Vyriausiojo administracinio teismo praktikoje įvardintas ir savivaldybės administravimo subjektų priimtų administracinių aktų neprieštaravimas teisės normoms (2007 m. rugsėjo 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵-768/2007; taip pat žr. 2005 m. kovo 8 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A¹⁰-284/2005).

Tačiau šiame kontekste pažymėtina, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, vertindamas konkrečias bylos aplinkybes, nustatė, jog ne bet kuris teisės normų pažeidimas savaime lemia viešojo intereso pažeidimą. Administracinėje byloje Nr. A¹⁴-416/2005 teisėjų kolegija atmetė Lietuvos generalinio prokuroro pavaduotojo prašymą panaikinti atsakovo Vilniaus apskrities administracijos viršininko sprendimus dėl nuosavybės teisių į žemę atkūrimo trečiajam suinteresuotam asmeniui. Pareiškėjas neginčijo materialinės trečiojo suinteresuoto asmens teisės į nuosavybės teisių atkūrimą, perduodant neatlygintinai nuosavybėn ginčo žemės sklypus: prašyme teigta, kad viešasis interesas, kuris turi būti apgintas panaikinant ginčijamus atsakovo sprendimus, yra teisingas žemės reformos ir žemės privatizavimo teisinius santykius reguliuojančių įstatymų taikymas, atkuriant piliečiams nuosavybės teises į išlikusį nekilnojamąjį turtą. Teisėjų kolegija konstatavo, kad tinkamas įstatymų taikymas yra vienas iš teisinės visuomenės interesų, tačiau šio intereso pažeidimas, pasireiškęs vien nustatytų procedūrų pažeidimu, nepadariusio įtakos priimto administracinio akto teisėtumui ir pagrįstumui, negali būti ginamas teisminiu būdu. Kriterijus, pagal kurį turi būti vertinama procedūros pažeidimo įtaka priimto administracinio akto teisėtumui, yra tikimybė, kad dėl šio pažeidimo buvo priimtas nepagrįstas sprendimas. Teisėjų kolegija nustatė, kad buvo patenkinti visų eiliškumo grupių piliečių prašymai, patvirtinus projektą liko laisvos valstybinės žemės fondo žemės, skundų dėl pretendentų teisėtų interesų pažeidimų taip pat negauta. Įvertinusi šias aplinkybes, teisėjų kolegija priėjo išvadą, jog nenustatyta, kad dėl

pareiškėjos nurodytų procedūrinių pažeidimų negalėjo būti priimti nepagrįsti sprendimai atkurti nuosavybės teises trečiajam suinteresuotam asmeniui, todėl nėra įstatyminio pagrindo naikinti skundžiamų atsakovo sprendimų. (2005 m. balandžio 22 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A¹⁴-416/2005, *Administracinių teismų praktika Nr. 7, 131-138 p.*).

Pozicijos, jog ne kiekvienas teisės aktų reikalavimų pažeidimas pažeidžia ir viešąjį interesą, Vyriausiasis administracinis teismas laikosi ir kitose bylose. Administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-335/2008 išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, kad skundas dėl viešojo intereso gynimo tenkintinas tais atvejais, kai nustatoma, kad konstatuotieji materialinės ar proceso teisės normų pažeidimai yra tokio pobūdžio, jog tuo pačiu pažeidžia ir viešąjį interesą. Todėl kreiptis į teismą administracinio proceso tvarka, gindamas viešąjį interesą, prokuroras gali visais atvejais, nustatęs tokį teisės aktų pažeidimą, kurio pobūdis, prokuroro nuomone, turi esminės reikšmės asmenų, jų grupių, valstybės ir visuomenės teisėms bei teisėtiems interesams (2008 m. liepos 25 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-335/2008, *Administracinė jurisprudencija Nr. 5(15), 184-229 p.*).

5. Minėta, jog viešojo intereso buvimo faktą teismas nustato *ad hoc*, atsižvelgęs į bylos aplinkybes, todėl neįmanoma nustatyti visų viešojo interesų gynimo atvejų iš anksto. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas viešuoju interesu yra pripažinęs mokesčių surinkimą (2007 m. vasario 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶-206/2007). Teisiniu būdu gintini ir vartotojų interesai, susiję su dujų kainų reguliavimu (2005 m. vasario 22 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I¹-01/2005, *Administracinių teismų praktika Nr. 7, 13-26 p.*). Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje taip pat pripažinta, kad valstybės paslapties, kaip bendro visos visuomenės gėrio, apsauga garantuoja viešąjį interesą (2007 m. rugsėjo 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴-741/2007; 2008 m. liepos 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-740/2008). Viešuoju interesu laikytinas ir valstybinės kalbos vartojimas viešajame Lietuvos gyvenime (2008 m. balandžio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-687/2008) ir kitos vertybės, kurios yra reikšmingos, reikalingos, vertingos visai visuomenei arba jos daliai.

1.5. Subjektai, inicijuojantys bylas dėl viešojo intereso gynimo

1. Byloje padarius išvadą, kad tam tikras interesas turi būti laikomas viešuoju ir ginamas bei saugomas kaip viešasis interesas, bylą sprendžiantis

teismas turi nustatyti, ar institucijoms arba pareigūnams, kurie išreiškia valią ginti viešąjį interesą, tokia teisė yra numatyta įstatyme. Minėta, kad Administracinių bylų teisenos įstatymo 5 straipsnio 3 dalies 3 punktas nustato, jog teismas imasi nagrinėti administracinę bylą pagal prokuroro, administravimo subjektų, valstybės kontrolės pareigūnų, kitų valstybės institucijų, įstaigų, organizacijų, tarnybų ar fizinių asmenų kreipimąsi įstatymų nustatytais atvejais dėl valstybės ar kitų viešųjų interesų gynimo. To paties įstatymo 56 straipsnio 1 dalis numato, kad įstatymų nustatytais atvejais prokuroras, administravimo subjektai, valstybės institucijos, įstaigos, organizacijos, tarnybos ar fiziniai asmenys gali kreiptis į teismą su pareiškimu, kad būtų apgintas viešasis interesas arba apgintos valstybės, savivaldybės ir asmenų teisės bei įstatymų saugomi interesai. Taigi viešieji interesai yra ginami tik įstatymų nustatytais atvejais ir tik įstatymuose numatytiems subjektams kreipiantis į teismą.

2. Aktyviausiai atsakomybės dėl viešojo intereso gynimo imasi prokurorai. Teismų praktikoje prokuroro teisė paduoti skundą teismui ginant viešąjį interesą pripažįstama remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucija ir Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymu. Konstitucijos įstatymo 118 straipsnyje numatyta, kad prokuroras įstatymo nustatytais atvejais gina asmens, visuomenės ir valstybės teises bei teisėtus interesus. Prokuroro teisę kreiptis į teismą su pareiškimu dėl viešojo intereso gynimo nustato Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 1 dalis. Šioje įstatymo normoje nurodyta, kad prokurorai, nustatę asmens, visuomenės, valstybės teisių ir teisėtų interesų pažeidimą, viešąjį interesą gina įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka pagal asmens, valstybės ar savivaldybių institucijos arba įstaigos pranešimą, pasiūlymą, pareiškimą, skundą arba savo iniciatyva, taip pat ir tais atvejais, kai kitų institucijų pareigūnai, tarnautojai ar jiems prilyginti asmenys, privalantys ginti šį interesą, nesiėmė priemonių pažeidimams pašalinti. Prokuroro teisė ginti viešąjį interesą numatyta ir minėtame Administracinių bylų teisenos įstatymo 56 straipsnyje.

Pažymėtina, kad įstatymų leidėjas kaip vieną iš aplinkybių, kada prokuroras privalo kreiptis į teismą gindamas viešąjį interesą, nurodo kitų institucijų pareigūnų, tarnautojų ar jiems prilygintų asmenų, privalančių ginti viešąjį interesą, nesiėmimą priemonių pažeidimams pašalinti (Prokuratūros įstatymo 19 str. 1 d.). Pvz., administracinėje byloje Nr. A⁸²²-1622/2008 teisėjų kolegija pažymėjo, kad įgyvendinant viešąjį interesą teritorijų planavimo srityje visuomenės vardu veikia už teritorijų planavimo sritį atsakingos institucijos (vietos savivaldybių administracijos, apskričių viršininkų

administracijos). Tačiau, kai institucija nevykdo jai paskirtos funkcijos, ji turi būti atsakinga už atsiradusias tokių veiksmų teises pasekmes, t. y. susidaro situacija, kurioje prokuroras pradeda ginti viešąjį interesą, kurį netinkamai įgyvendino kitos institucijos, turėjusios tai padaryti pagal įstatymą. Administracinėje byloje Nr. A⁸²²-1622/2008 prokuroras įgyvendino pareigą kreiptis į teismą ginant viešąjį interesą, kai Neringos savivaldybės taryba, privalanti užtikrinti, kad jos veikla bei visais jų veiklos klausimais priimti sprendimai atitiktų įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimus (Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 4 str. 1 d. 6 p.), nesiėmė įstatymuose ir kituose teisės aktuose įtvirtintų priemonių, kad nebūtų priimti ginčijami sprendimai. Prokuroras kreipėsi į teismą, prašydamas panaikinti Neringos savivaldybės tarybos sprendimą, patvirtinantį detalųjį planą, kuriame numatyta 5 naujų pastatų – rūkyklų komplekso – statyba Kuršių nerijos nacionaliniame parke. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad šioje byloje Neringos savivaldybės taryba dalyvavo kaip atsakovas, nors ji ir privalo užtikrinti, jog jos priimami sprendimai neprieštarauja įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimams. Konstatuota, kad Klaipėdos apygardos vyriausiasis prokuroras, susiklosčius tokiai situacijai, kai viešąjį interesą netinkamai įgyvendina kitos institucijos, turėjusios tai daryti pagal įstatymą, turėjo teisę kreiptis į teismą gindamas viešąjį interesą (2008 m. spalio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸²²-1622/2008).

Atkreiptinas dėmesys, kad prokuroro teisės kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo negali būti suvaržytos, remiantis vien ta aplinkybe, kad kitas prokuroras yra atsisakęs ginti viešąjį interesą. Atlikdamas savo funkcijas, prokuroras yra nepriklausomas ir klauso tik Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir įstatymų (Prokuratūros įstatymo 11 str. 2 d.), todėl prokurorai turi teisę savarankiškai atlikti tyrimą ir įvertinti medžiagą, susijusią su galimai viešąjį interesą pažeidžiančiais sprendimais. Administracinėje byloje Nr. AS⁴³⁸-475/2008 teisėjų kolegija konstatavo, kad aplinkybė, jog Klaipėdos apygardos prokuratūra atsisakė ginti viešąjį interesą bei kreiptis į teismą su prašymu dėl Palangos miesto savivaldybės administracijos sprendimų, kurie buvo ginčijami šioje administracinėje byloje, panaikinimo, nevaržo pareiškėjo Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro teisės ginti viešąjį interesą bei teisme ginčyti tuos pačius administracinius sprendimus (2008 m. rugsėjo 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁴³⁸-475/2008).

3. Administraciniai teismai nagrinėja ne tik valstybės institucijų prašymus dėl viešojo intereso gynimo, bet ir visuomeninių organizacijų kreipimuisis įstatymų numatytais atvejais. Vertinant visuomeninės

organizacijos teisę ginti teisme viešąjį interesą, remiantis Administracinių bylų teisenos įstatymo 5 straipsnio 3 dalies 3 punktu, 56 straipsniu, yra svarbu nustatyti, ar tokia teisė visuomeninei organizacijai yra suteikta. Teismų praktikoje išskiriamos šios sąlygos, būtinos teisės ginti viešąjį interesą įgyvendinimui:

- 1) visuomeninė organizacija, kuri kreipiasi į teismą dėl viešojo intereso gynimo, turi būti įsteigta nacionalinių įstatymų nustatyta tvarka. Pagal Orhuso konvencijos 2 straipsnio 5 dalį, suinteresuota visuomenė – tai visuomenė, kuriai daro įtaką arba gali daryti įtaką aplinkosaugos srityje priimami sprendimai arba kuri yra suinteresuota sprendimų priėmimo procesu; pagal šį apibrėžimą nevyriausybinės organizacijos, padedančios spręsti aplinkosaugos problemas ir *veikiančios pagal nacionalinių įstatymų reikalavimus*, laikomos suinteresuotomis organizacijomis.

Pagal Teritorijų planavimo įstatymo 2 straipsnio 31 dalyje pateiktą sąvoką, šio įstatymo taikymo prasme, suinteresuota visuomenė – visuomenė, kuriai daro įtaką arba gali daryti įtaką rengiamo teritorijų planavimo dokumento sprendiniai ar kuri yra suinteresuota tų sprendinių įgyvendinimu; pagal šį apibrėžimą nevyriausybinės organizacijos, padedančios spręsti kraštotvarkos problemas ir *veikiančios pagal Lietuvos Respublikos įstatymų reikalavimus*, laikomos suinteresuotomis organizacijomis. Taigi visuomeninė organizacija, kuri kreipiasi į teismą dėl viešojo intereso gynimo, visų pirma turėtų būti įsteigta įstatymų nustatyta tvarka ir vykdanči savo veiklą pagal Lietuvos Respublikos įstatymų numatytus reikalavimus. Administracinėje byloje Nr. AS¹¹-59/2006 teisėjų kolegija nustatė, kad į administracinį teismą, gindamas viešąjį interesą kreipęsis pareiškėjas – Žemaitijos visuomenės parlamentas – pagal įstatus (1.1 p.) yra visuomeninė organizacija. Pareiškėjo įstatai (2.1 p.) patvirtino, kad ši organizacija faktiškai veikia ir ginant aplinkosaugos interesus („(...) Žemaitijos krašto problemoms išspręsti“). Pareiškėjo nuomone, skundžiamų administracinių aktų pagrindu Apuolės piliakalnyje neteisėtai buvo kertami sveiki medžiai. Atsižvelgusi į tai, kad Žemaitijos visuomenės parlamentas laikytinas visuomenine organizacija ir kreipėsi į teismą dėl galimų pažeidimų aplinkosaugos srityje, teisėjų kolegija nusprendė, kad pareiškėjas – Žemaitijos visuomenės parlamentas – pagal Konvencijos prasmę yra tinkamas subjektas kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo (2006 m. kovo 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹¹-59/2006).

- 2) Visuomeninė organizacija, siekianti pasinaudoti teise kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo, turi būti suinteresuota. Suinteresuotos visuomenės sąvokos, kaip minėta, įtvirtintos Orhuso konvencijos 2 straipsnio 2 dalyje bei Teritorijų planavimo įstatymo 2 straipsnio 31 dalyje. Orhuso konvencijos įgyvendinimo vadove⁵ pažymėta, kad sąvoka „suinteresuota visuomenė“, nors ir siauresnė negu „visuomenė“, tačiau vis dar labai plati. Ši sąvoka neapsiriboja vien tik doktrinoje žinomu „pakankamo suinteresuotumo“ testu – ji aprėpia ne tik visuomenės narius, kuriems gali daryti įtaką atitinkami sprendimai, bet ir visuomenės narius, kurie yra suinteresuoti aplinkos apsaugos srityje priimamais sprendimais. Teisės, kurios potencialiai gali būti pažeistos, apima turtines, nuosavybės teises, taip pat socialines teises, tokias kaip teisė į sveiką aplinką ir kt. Pvz., administracinėje byloje Nr. A²⁰-150/2008 pareiškėjas visuomeninė organizacija „Miško ir kraštovaizdžio apsauga“, ginčydamas Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2001 m. liepos 18 d. sprendimą Nr. 374, kuriuo patvirtintas teritorijos detaliojo planavimo dokumentas, teigė, kad minėtas sprendimas turės neigiamos įtakos kraštovaizdžiui ir atitinkamos visuomenės dalies gyvenimo sąlygoms (2008 m. vasario 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A²⁰-150/2008).
- 3) Visuomeninės organizacijos turi teisę ginti viešąjį interesą, jeigu tokia jų teisė numatyta įstatyme. Byloje nustačius, kad visuomeninė organizacija yra įsteigta bei veikia pagal nacionalinių teisės aktų reikalavimus ir gali būti laikoma suinteresuota, visuomeninė organizacija, siekdama įgyvendinti teisę kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo, privalo ginti viešąjį interesą toje srityje, kurioje jai numatyta teisė paduoti pareiškimą. Pvz., vartotojų asociacijoms įstatymu numatyta teisė ginti viešąjį interesą, susijusį su vartotojų teisių apsauga ir pan.

Viešojo intereso gynyba, kaip minėta, ypatingai aktuali aplinkosaugos srityje. Orhuso konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais numato suinteresuotos visuomenės teisę kreiptis į teismus dėl priimtų sprendimų *aplinkos apsaugos klausimais*. Administracinėje byloje Nr. A⁷-720/2004 išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, kad visuomeninės organizacijos, padedančios spręsti aplinkosaugos problemas, veikiančios pagal nacionalinių įstatymų

5 Jungtinių Tautų Organizacijos Europos Ekonominės komisijos leidinys *Orhuso konvencija: įgyvendinimo vadovas (The Aarhus Convention: an Implementation Guide)*, United Nations, New York and Geneva, 2000; toliau – *Įgyvendinimo vadovas*) <http://www.unece.org/env/pp/acig.pdf>

reikalavimus, turi teisę ginti viešąjį interesą kreipiantis į administracinę teisumą srityje, susijusioje su aplinkos elementais: oru, atmosfera, vandeniu, dirvožemiu, žeme, kraštovaizdžiu, gamtos objektais, biologine įvairove, t. y. kad visuomeninės organizacijos ginti viešąjį interesą turi teisę tik šia apimtimi. Pareiškėjas ginčijo atsakovo priimtą administracinę aktą dėl teritorijų planavimo dokumentų ir juose įtvirtintų sprendinių prieštaravimo aukštesnės galios teisės aktams bei teritorijų planavimo procedūrų pažeidimų, tačiau neįvardijo, kokie konkretūs ginamą viešąjį interesą sudarantys aplinkosaugos reikalavimai dėl to buvo pažeisti, t. y. šio teisės akto neginčijo dėl aplinkosaugos reikalavimų pažeidimo, nors tik šia apimtimi turi teisę pagal įstatymą ginti viešąjį interesą (2004 m. birželio 26 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷-720/2004).

Šios praktikos Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nuosekliai laikosi ir kitose bylose. Pvz., administracinėje byloje Nr. A⁸-988/2004 teisėjų kolegija nustatė, kad pirmosios instancijos teismas visuomeninės organizacijos ginčijamo statybos leidimo neteisėtumą siejo su administracinių procedūrų viešojo administravimo srityje pažeidimu, bet ne su pažeidimais aplinkosaugos srityje. Pirmosios instancijos teismas statybos leidimą panaikino dėl to, kad Nuolatinės statybos komisijos posėdžio protokolo, kuris buvo būtina sąlyga statybos leidimui išduoti, nepasirašė Kultūros vertybių apsaugos departamento pareigūnas; antra, dėl to, kad asmuo, pasirašęs statybos leidimą, nebuvo įgaliotas išduoti leidimą atlikti tvarkymo darbus nekilnojamojoje kultūros vertybėje – Žvėryno malūne. Teisėjų kolegija, atsižvelgusi į tai, kad pažeidimų aplinkosaugos srityje nenustatyta, nusprendė, kad pareiškėjo teisė ginti viešąjį interesą aplinkosaugos srityje nepažeista (2004 m. lapkričio 5 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁸-988/2004, taip pat žr. 2008 m. vasario 29 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A³⁹-210/2008; 2008 m. liepos 9 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁵⁵⁶-388/2008). Tuo metu administracinėje byloje Nr. AS¹⁴-181/2006 pareiškėjo visuomeninės organizacijos „Žvėryno bendruomenė“ argumentai (gyvenamosios aplinkos pakeitimai, darantys žalą gyventojų sveikatai, konkrečiai – želdynų plotų ir želdinių kiekio mažinimas, taršos ir triukšmo didinimas, insoliacijos mažinimas, rekreacinių teritorijų praradimas) ginčijant statybos leidimą buvo tinkami, kad teismas pripažintų, jog visuomeninė organizacija kreipėsi į teisumą dėl aplinkosaugos srities (2006 m. kovo 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁴-181/2006).

Pažymėtina, kad visuomeninių organizacijų teisės kreiptis į teismą aplinkosaugos srityje įgyvendinimą detalizuoja nacionaliniai teisės aktai. Administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-677/2008 apeliacinės instancijos teismas nustatė, kad pareiškėjai kreipėsi į teismą, prašydami panaikinti Vilniaus apskrities viršininko administracijos 2006 m. gruodžio 28 d. teritorijų planavimo dokumento patikrinimo aktą Nr. (100)-11.81-467. Pareiškėjai teigė, kad jie siekė apginti viešąjį interesą: apeliaciniame skunde nurodyta, kad, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, pareiškėjai priskirtini suinteresuotai visuomenei Teritorijų planavimo įstatymo 2 straipsnio 31 dalies prasme: apie 7 tūkst. piliečių pateikė peticiją valdžios institucijoms, reikalaujanti sustabdyti UAB „Rojaus apartamentai“ rengiamo detaliojo plano procedūrą, kad būtų išsaugotas kino teatras „Lietuva“ kaip objektas ir viešoji kultūros erdvė. Tačiau teisėjų kolegija, įvertinusi reikšmingas bylos aplinkybes, konstatavo, kad Teritorijų planavimo įstatymas suteikia teisę suinteresuotai visuomenei kreiptis dėl patvirtintų teritorijų planavimo dokumentų sprendinių (Teritorijų planavimo įstatymo 32 str. 4, 5, 6 d.), tačiau nenumato galimybės ginčyti detaliojo planavimo procedūros dokumentų, prie kurių priskirtinas ir teritorijų planavimo dokumento patikrinimo aktas, dėl to pareiškėjų argumentai, susiję su suinteresuotos visuomenės teise ginti viešąjį interesą, teisėjų kolegijos nebuvo vertinami (2008 m. balandžio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-677/2008).

4. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje tinkamu subjektu ginti viešąjį interesą, remiantis Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 31 straipsniu, pripažįstamos ir vartotojų asociacijos. Teisėjų kolegija administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-910/2008 pažymėjo, kad Nacionalinė vandens, elektros ir šilumos vartotojų gynimo lyga yra tinkamas subjektas viešajam interesui apginti, o tokia institucijos teisė numatyta Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 31 straipsnyje, pagal kurį vartotojų asociacijos turi teisę ginti teisme vartotojų viešąjį interesą (2008 m. birželio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-910/2008).

5. Kaip minėta, prokurorai, asmenys, turintys viešojo administravimo subjektui priskirtus įgaliojimus, įvairios valstybės institucijos, įstaigos, organizacijos, tarnybos ar atskiri tarnautojai turi teisę kreiptis į administracinį teismą dėl valstybės ar kitų viešųjų interesų gynimo, taip pat dėl kitų asmenų teisių gynimo tik įstatymų numatytais atvejais. Kitaip tariant, atitinkamo subjekto, paduodančio skundą (prašymą) administraciniam teismui, veiklą ir jo įgaliojimus reguliuojantys įstatymai turi suteikti jam teisę (priskirti kompetenciją) kreiptis su nurodyto pobūdžio skundu (prašymu) į administracinį

teismą. Asmenų, kuriems nėra suteikta teisė apginti viešąjį interesą, skundai (prašymai) nepriimtini, vadovaujantis Administracinių bylų teisenos įstatymo 4 straipsnio 5 dalimi, 37 straipsnio 2 dalies 1 punktu. Pvz., administracinėje byloje Nr. AS¹¹-379/2007 teisėjų kolegija konstatavo, kad Seimo nariams teisė kreiptis į teismą dėl patvirtinto teritorijos detaliojo plano teisėtumo ginant viešąjį interesą nenumatyta nei Seimo statute, nei Teritorijų planavimo įstatyme, dėl to Seimo narių pateiktas skundas atsisakytinas priimti, vadovaujantis Administracinių bylų teisenos įstatymo 37 straipsnio 2 dalies 1 punktu (2007 m. rugsėjo 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹¹-379/2007).

6. Bylą nagrinėjantis teismas, sprenddamas dėl viešojo intereso pažeidimo, kiekvienu atveju patikrina, ar subjektas, kuris kreipiasi į teismą, turi įstatyme numatytus įgaliojimus ginti viešąjį interesą. Tais atvejais, kada skundas jau priimtas nagrinėti, byloje konstatavus, kad pareiškėjas gina visuomeninį interesą, o ne savo teises ar interesus, bei tai, kad tokio atvejo nenustato įstatymai, teismas, vadovaudamasis Administracinių bylų teisenos įstatymo 101 straipsnio 1 punktu, privalo nutraukti administracinę bylą (2008 m. liepos 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-335/2008, *Administracinė jurisprudencija* Nr. 5(15), 184-229 p.). Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. A⁴-65/2004 išplėstinė teisėjų kolegija, išanalizavusi apskrities viršininko įgalinimus ir išaiškinusi sąvokos „inicijuoti“ prasmę, nusprendė, kad nei apskrities viršininko administracija, nei jos viršininkas įstatymo neįgalioti ginti teisme valstybės ir viešąjį interesus ir kitų asmenų teises, susijusias su nuosavybės teisių į nekilnojamąjį turtą atkūrimu. Inicijavimas, kaip subjekto teisė kreiptis į teismą dėl atitinkamo akto panaikinimo, galimas tik tada, jei tam subjektui tokia teisė nustato specialus įstatymas. Jei specialiame įstatyme tokios teisės nėra, o sprendimas turi būti panaikintas teismine tvarka, tokio sprendimo nugincijimo inicijavimas pasireiškia informacijos pateikimu subjektui, turinčiam teisę kreiptis į teismą dėl tokio sprendimo panaikinimo. Nė vienas iš nagrinėtų atveju aktualių įstatymų (Apskrities valdymo įstatymas, Žemės reformos įstatymas, Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymas) nenustato pareiškėjo teisės ginti valstybės, viešąjį interesus ar kitų asmenų teises. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad Lietuvos Respublikos Seimas, svarstydamas problemas, susijusias su nuosavybės teisių atkūrimu, atsižvelgdamas į esančius požymius dėl valstybės tarnautojų galimo piktnaudžiavimo, dalyvaujant nuosavybės teisių atkūrimo, 2003 m. liepos 4 d. priėmė nutarimą „Dėl problemų, susijusių su nuosavybės teisių į žemę, mišką ir vandens telkinius atkūrimo, sprendimo“. Šio nutarimo 2 straipsnis kaip tik ir nustato vienintelį subjektą, turintį teisę ginti viešuosius interesus,

imtis priemonių, kad priimti sprendimai dėl nuosavybės teisių į žemę, mišką ir vandens telkinius atkūrimo bei jų pagrindu sudaryti sandoriai įstatymų nustatyta tvarka būtų panaikinti, ir tas subjektas – Generalinė prokuratūra. Įvertinusi visas bylos aplinkybes, išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, kad nei apskrities viršininko administracija, nei jos viršininkas neįgalioji įstatymo ginti teisme valstybės ir viešąjį interesus ir kitų asmenų teises, susijusias su nuosavybės teisių į nekilnojamąjį turtą atkūrimu (2004 m. sausio 30 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴-65/2004, *Administracinių teismų praktika Nr. 5, 139-151 p.*).

Administracinėje byloje Nr. A⁶³-1512/2008 teisėjų kolegija, remdamasi Nekilnojamojo turto registro įstatymo 11 straipsnio 1 dalimi, nusprendė, kad Valstybinei mokesčių inspekcijai, jeigu ji nėra daiktą įgijęs asmuo, nesuteikta teisė kreiptis su prašymu išregistruoti kito asmens daiktines teises. Byloje nustatyta, kad Vilniaus apskrities valstybinė mokesčių inspekcija 2007 m. gegužės 28 d. pateikė VĮ Registrų centro Vilniaus filialui prašymą išregistruoti UAB „Inloco“ nuosavybės teises į nekilnojamąjį daiktą – administracines patalpas. Tačiau pagal Nekilnojamojo turto registro įstatymo 23 straipsnio 1 dalį, prašymą įregistruoti nuosavybės teisę į nekilnojamąjį daiktą turi pateikti jį įgijęs asmuo. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad Nekilnojamojo turto registro įstatymas nenumato jokių išimčių ir atvejų, kai ginant viešąjį interesą valstybinei institucijai būtų suteikiama teisė teikti prašymus nekilnojamojo turto registratoriui dėl kitų asmenų nuosavybės teisių įregistravimo ar išregistravimo. Jeigu nuosavybės teisių neįregistravimas pažeidžia suinteresuotų asmenų teises ir teisėtus interesus, nagrinėtu atveju – kreditoriaus Vilniaus apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos teises – šios teisės gali būti ginamos įstatymuose nustatytais būdais. Teisėjų kolegija konstatavo, kad asmenys, turintys teisę teikti prašymus dėl nuosavybės teisių įregistravimo, išvardinti Nekilnojamojo turto įstatymo 23 straipsnio 1 dalyje ir jokių išimčių kitiems asmenims, *inter alia* ginantiems viešąjį interesą, nėra suteikta (2008 m. rugsėjo 8 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁶³-1512/2008).

Galima situacija, kai įstatyme numatyta kolegialios institucijos teisė kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo, tačiau jos nariams vienasmeniškai tokia teisė nėra suteikta. Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. AS⁸-71/2007 teisėjų kolegija, remdamasi Azartinių lošimų įstatymo ir Loterijų įstatymo nuostatomis, nusprendė, kad Valstybinės lošimų priežiūros komisijos nariams nėra suteikta teisė vienasmeniškai kreiptis į teismą dėl kitų asmenų teisių bei valstybės ar viešojo intereso gynimo. Kaip atskirajame skunde nurodė pats pareiškėjas, jis su skundu į teismą kreipėsi kaip viešojo

administravimo teises turintis asmuo, prašydamas ištirti individualių teisės aktų teisėtumą bei ginti valstybės ar viešąjį interesą, t. y. prašė teismo ištirti, ar Valstybinės lošimų priežiūros komisijos trečiųjų suinteresuotųjų asmenų UAB „Olympic Casino Group Baltija“, UAB „Omnibetas“, UAB „Televizijos loterijos“ atžvilgiu priimti individualūs administraciniai aktai yra teisėti ir pagrįsti. Teisėjų kolegija nustatė, kad pareiškėjas yra Valstybinės lošimų priežiūros komisijos narys, t. y. institucijos, kuriai pagal Azartinių lošimų įstatymo (2001 m. gegužės 17 d. įstatymo Nr. IX-325 redakcija) 26-29 straipsnius ir Loterijų įstatymo (2003 m. liepos 1 d. įstatymo Nr. IX-1661 redakcija) 23-25 straipsnius yra priskirta kompetencija prižiūrėti ir kontroliuoti didžiųjų loterijų organizatorių bei lošimus organizuojančių subjektų veiklą. Tačiau nurodyti Valstybinės lošimų priežiūros komisijos ir jos narių teisinį statusą bei kompetenciją reguliuojantys įstatymai nenumato, jog Valstybinės lošimų priežiūros komisijos nariui suteikiama teisė vienasmeniškai kreiptis į teismą dėl kitų asmenų teisių bei valstybės ar viešojo intereso gynimo (2007 m. kovo 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁸-71/2007).

7. Jeigu pareiškėjui įstatymu nesuteikta teisė ginti viešąjį interesą, teisė kreiptis į teismą asmuo gali įgyvendinti, minėta, gindamas savo pažeistą arba ginčijamą subjekcinę teisę arba įstatymų saugomą interesą, taip pat būdamas atstovu (Administracinių bylų teisenos įstatymo 49 str.). Administracinėje byloje Nr. A⁷-282/2004 teisėjų kolegija pažymėjo, kad nors Vietos savivaldos įstatymo 11 straipsnio 4 dalyje (2000 m. spalio 12 d. įstatymo Nr. VIII-2018 redakcija) nustatyta, kad savivaldybių institucijų ir kitų savivaldybės viešojo administravimo subjektų priimti individualūs administraciniai teisės aktai gali būti skundžiami teismui, ši teisė nėra absoliuti ir įgyvendinama, laikantis teisės aktuose nustatytų reikalavimų, t. y. teisme ginama tik pažeista ar ginčijama asmens teisė arba įstatymų saugomas interesas (Administracinių bylų teisenos įstatymo 5 str. 1 d.). Pareiškėjas, Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos narys, kreipėsi į teismą, prašydamas panaikinti Klaipėdos m. savivaldybės tarybos sprendimo dalį, susijusią su moksleivių priėmimo į Klaipėdos Vytauto Didžiojo gimnazijos klases tvarkos nustatymu. Nustatyta, kad pareiškėjo, kaip tarybos nario, teisės ginčijamu sprendimu nepažeistos, todėl, remiantis Administracinių bylų teisenos įstatymo 5 straipsnio 1 dalimi, reikalavimai buvo atmesti. Teisėjų kolegija toliau sprendė, ar pareiškėjas turi teisę kreiptis į teismą, remiantis Administracinių bylų teisenos įstatymo 56 straipsniu, kuriame apibrėžiami subjektai, turintys teisę kreiptis į teismą, kad būtų apgintas viešasis interesas, valstybės, savivaldybės ir asmenų teisės bei teisėti interesai. Minėtame straipsnyje įtvirtinta taisyklė, kad tokia teisė turi būti suteikta įstatymu, tačiau

byloje nenustatyta, kad pareiškėjas, būdamas savivaldybės tarybos narys, tokią teisę pagal įstatymą turi, todėl, teisėjų kolegijos nuomone, ginti mokyklos bendruomenės interesus jis galėjo tik veikdamas atstovo procesinėje padėtyje (Administracinių bylų teisenos įstatymo 49 str.), atstovaudamas gimnazijos tėvų tarybai (2004 m. balandžio 26 d. nutartis administracinėje byloje A⁷-282/2004; tai pat žr. 2008 m. balandžio 24 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-695/2008).

8. Uždarosios akcinės bendrovės, kaip privatūs ūkio subjektai, taip pat neturi įstatymu suteiktų įgalinimų ginti viešąjį interesą ar kitų asmenų teises, todėl jų pareikštas skundas galėtų būti pripažįstamas pagrįstu tik ta apimtimi, kuria pareiškėjai gina savo subjektines teises ar įstatymų saugomus interesus (2005 m. kovo 8 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A¹⁰-284/2005; 2007 m. sausio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴-86/2007).

1.6. Procesiniai viešojo intereso gynimo ypatumai

1.6.1. Termino kreiptis į teismą, ginant viešąjį interesą, skaičiavimas

1. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje pripažįstama, kad subjektas, kuris kreipiasi į teismą dėl viešojo intereso gynimo, negali turėti daugiau teisių ir pareigų negu asmenys, ginantys galimai pažeistas subjektines teises. Šią poziciją patvirtina ir administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-1790/2008 suformuluotos nuostatos. Minėtoje administracinėje byloje teisėjų kolegija, atsižvelgusi į tai, kad prokuroras negali turėti daugiau teisių ir pareigų negu kiti ginčo subjektai, nusprendė, jog prokuroro kreipimuisi gali būti taikomas bendrasis terminas pareiškimui paduoti. (2008 m. lapkričio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-1790/2008).

2. Nors Administracinių bylų teisenos įstatymo 56 straipsnio 1 dalis, nustatanti prokuroro teisę ginant viešąjį interesą įstatymų nustatytais atvejais kreiptis su pareiškimu į teismą, nenumato specialių termino, per kurį prokuroras galėtų paduoti skundą teismui dėl viešojo intereso gynimo, skaičiavimo taisyklių, teismo praktikoje laikomasi nuostatos, jog tuo atveju, kai į administracinį teismą kreipiamasi ginant viešąjį interesą, termino tokiam prašymui paduoti eigos pradžia laikytina diena, kai pareiškėjas gavo pakankamai duomenų, kad yra pažeistas viešasis interesas (2005 m. rugsėjo 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷-585/2005, *Administracinių teismų praktika* Nr. 8, 206-230 p., 2005 m. kovo 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁰-67/2005, 2005 m. sausio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁰-

27/2005, 2007 m. birželio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸-660/2007; 2007 m. lapkričio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁷-742/2007). Jei būtų konstatuota, jog viešąjį interesą ginantis subjektas, turėdamas pagrindą manyti, kad priimant atitinkamą sprendimą galėjo būti pažeisti teisės aktų reikalavimai, delsė atlikti jo kompetencijai priskirtus veiksmus ir kreipimuisi į teismą, ginant viešąjį interesą, reikalingus duomenis surinko per nepagrįstai ilgą terminą, tuomet terminas pareiškimui paduoti turėtų būti skaičiuojamas nuo tada, kai tokie duomenys turėjo ir galėjo būti surinkti (2007 m. lapkričio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁷-742/2007). Taigi termino pradžia viešąjį interesą ginančiam subjektui kreiptis į teismą skaičiuojama nuo tada, kai pareiškėjas gavo pakankamai duomenų, kad pažeistas viešasis interesas, ar nuo tada, kai tokie duomenys turėjo ir galėjo būti surinkti, priklausomai nuo to, kuris momentas atsiranda anksčiau (2008 m. liepos 25 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-335/2008, *Administracinė jurisprudencija* Nr. 5(15), 184-229 p.).

Pažymėtina, kad prokuroras nėra ginčijamų materialinių teisinių santykių dalyvis (2008 m. liepos 25 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-335/2008). Termino prokurorui kreiptis į teismą ginant viešąjį interesą eigos pradžios ypatumas, lyginant su savo subjektinę teisę ginančiais asmenimis (t. y. ne nuo administracinio akto gavimo, o nuo duomenų apie viešojo intereso pažeidimą surinkimo ar turėjimo juos surinkti), yra ne privilegija viešąjį interesą ginančiam subjektui, o grindžiamas nuoseklia proceso įstatymų aiškinimo logika. Privatūs subjektai yra tiesioginiai administracinio akto adresatai ar kitokiu būdu dalyvauja administraciniu aktu sukurtuose teisiniuose santykiuose, todėl jie, gavę administracinį aktą suvokia, ar šis aktas turi įtakos jų teisėms ir pareigoms, ar jis pažeidžia jų teises ir ar yra pagrindas kreiptis į teismą ginant savo teises. Skirtingai nei privatūs subjektai, prokuroras, Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka gavęs informaciją apie asmens, visuomenės, valstybės teisių ir teisėtų pažeidimą, ne kiekvienu atveju turi pagrindą manyti, kad aktas pažeidžia viešąjį interesą ir ar yra pagrindas kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo. Pirmiausia jis turi nustatyti, ar administracinis aktas yra priimtas srityje, susijusioje su viešuoju interesu, ar šis aktas pažeidžia viešąjį interesą. Tik nuo to momento, kai surenkama ar turėjo būti surinkta pakankamai duomenų, kad pažeistas viešasis interesas, prokurorui tampa suvokiama apie šio intereso pažeidimą ir prasideda termino kreiptis į teismą eigos pradžia (2008 m. liepos 25 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-335/2008, *Administracinė jurisprudencija* Nr. 5(15), 184-229 p.).

3. Viešojo intereso pažeidimo nustatymas ankstesnėje Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje buvo siejamas ir su prokurorui pateiktų asmenų pareiškimų (skundų) nagrinėjimo tvarka. Buvo laikomasi nuostatos, kad Generalinio prokuroro 2004 m. balandžio 9 d. įsakymu Nr. I-56 patvirtintų Asmenų prašymų ir skundų nagrinėjimo tvarkos nuostatų 28 punkte bei 2007 m. balandžio 20 d. įsigaliojusio Generalinio prokuroro 2007 m. balandžio 16 d. įsakymu Nr. I-53 patvirtinto Asmenų aptarnavimo Lietuvos Respublikos prokuratūroje aprašo 35 punkte nustatyti skundų nagrinėjimo terminai taikytini ir galimai pažeisto viešojo intereso nagrinėjimui: galiojo bendroji taisyklė, kad skundas dėl galimai pažeisto viešojo intereso turi būti išnagrinėtas per įmanomai trumpiausią laiką, kuris yra orientuotas į bendrąjį skundų nagrinėjimo terminą, o skundo tyrimo ir sprendimo priėmimo termino pratęsimas yra išimtis, kurios taikymas turi būti pagrįstas objektyviomis priežastimis (2008 m. vasario 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A²⁰-150/2008). Tačiau išplėstinė teisėjų kolegija administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-335/2008 pažymėjo, kad bendrasis teisės aktais nustatytas terminas, per kurį prokuroras turi išnagrinėti skundą (prašymą), galėtų būti pasitelktas tik kaip pagalbinis teisės šaltinis, nustatant, ar atitinkamas subjektas tinkamai vykdė savo funkcijas, ir negali būti aiškinamas kaip nustatantis procesinį kreipimosi į teismą terminą (2008 m. liepos 25 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-335/2008, *Administracinė jurisprudencija* Nr. 5(15), 184-229 p.).

4. Minėta, kad skaičiuojant terminą, per kurį pareiškėjas, kaip viešąjį interesą ginantis subjektas, privalo kreiptis į teismą dėl neteisėtų administracinių aktų panaikinimo, svarbu įvertinti, kada duomenys dėl teisės aktų pažeidimo, priimant šiuos administracinius aktus, turėjo ir galėjo būti surinkti. Sprendžiant, ar surinkti duomenys yra pakankami, siekiant nustatyti viešojo intereso pažeidimą, ir ar terminas, per kurį pareiškėjas, ginantis viešąjį interesą, privalo kreiptis į teismą, nėra praleistas, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje vertinama, kokių veiksmų pareiškėjas papildomai ėmėsi, siekdamas surinkti duomenis, reikalingus kreipimuisi į teismą dėl sprendimų panaikinimo ir viešojo intereso gynimo. Administracinėje byloje Nr. AS⁸-197/2007 teisėjų kolegija nusprendė, kad pirmosios instancijos teismo nutartis, kuria buvo atsisakyta priimti nagrinėti pareiškėjo skundą, nepareikalavus bei neįvertinus visų pareiškėjo skundo padavimo terminui apskaičiuoti būtinų objektyvių įrodymų, yra neteisėta ir nepagrįsta. Nagrinėjamu atveju nebuvo nustatyta, kada pareiškėjas faktiškai gavo skundžiamus sprendimus ar su jais (jų turiniu) tiesiogiai susipažino, taip

pat nenustatyta, kokių veiksmų ir kokiais terminais pareiškėjas papildomai ėmėsi, siekdamas surinkti duomenis, reikalingus kreipimuisi į teismą dėl sprendimų panaikinimo ir viešojo intereso gynimo (2007 m. kovo 29 d. *nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁸-197/2007*). Šios aplinkybės, sprendžiant, ar nėra praleistas terminas kreiptis dėl viešojo intereso gynimo, vertintos ir kitose Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo bylose (žr., pvz., 2006 m. spalio 27 d. *nutartį administracinėje byloje Nr. AS¹⁷-547/2006*; 2008 m. vasario 4 d. *nutartį administracinėje byloje Nr. A²⁰-150/2008*).

Sprendžiant, ar surinkti duomenys yra pakankami, vertinamas ir laiko tarpas nuo sužinojimo apie akto priėmimą iki teisės kreiptis į teismą realizacijos, jo adekvatumas informacijos apimčiai ir sudėtingumui teisiškai įvertinant esamą situaciją (2004 m. gegužės 11 d. *nutartis administracinėje byloje Nr. A¹¹-426/2004*).

5. Šiame kontekste paminėtina, kad Administracinių bylų teisenos įstatymo 23 straipsnio 2 dalis, kurioje, be kita ko, yra nustatyta, jog skunde (prašyme), kuriuo kreipiamasi į administracinį teismą, turi būti nurodomas konkretus skundžiamas aktas, jo įvykdymo (priėmimo) data (5 p.) bei trečiųjų suinteresuotų asmenų vardas, pavardė (pavadinimas), asmens kodas (jeigu žinomas) ir gyvenamoji vieta (buveinė). Todėl tam, kad nepažeistų įstatymų leidėjo nustatytų reikalavimų skundo (prašymo) turiniui, pareiškėjas privalo ne tik nustatyti, kokie aktai buvo priimti, bet ir nustatyti suinteresuotus asmenis bei jų gyvenamąją vietą (buveinę), nes bylos išsprendimas turės įtakos jų teisėms ir pareigoms, dėl ko jie yra laikytini trečiaisiais suinteresuotais asmenimis (Administracinių bylų teisenos įstatymo 48 str. 2 d.). Tačiau Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje pripažįstama, kad paminėtiniosios informacijos rinkimas nėra sietinas su duomenų, kad yra pažeistas viešasis interesas, rinkimu ir dokumentų su šia informacija gavimo data negali būti naudojama termino kreiptis į teismą pradžios momentui nustatyti. Šie duomenys turi būti renkami jau prasidėjus vieno mėnesio terminui nuo pakankamų duomenų, kad pažeistas viešasis interesas, ar nuo tada, kai tokie duomenys turėjo ir galėjo būti surinkti, gavimo dienos, priklausomai nuo to, kuris momentas atsirado anksčiau. Priešingas aiškinimas, kad tik surinkus visus duomenis, reikalingus pareiškimui į teismą surašyti, prasideda termino kreiptis į teismą ginant viešąjį interesą eigos pradžia, nepagrįstai pagerintų prokurorų, lyginant juos su privačiais asmenimis, padėtį, neleistų užtikrinti teisinių santykių stabilumo ir prieštarautų proceso įstatymų sistemai (2008 m. liepos 25 d. *išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-335/2008*, *Administracinė jurisprudencija Nr. 5(15), 184-229 p.*).

6. Sprendžiant prokuroro prašymo ginti viešąjį interesą priėmimo administraciniame teisme klausimą, turi būti laikomasi Administracinių bylų teisenos įstatymo 37 straipsnio reikalavimų. Šio straipsnio 2 dalies 8 punktą nustato, kad teismas motyvuota nutartimi atsisako priimti skundą (prašymą), jeigu praleistas skundo (prašymo) padavimo terminas ir pareiškėjas neprašo jo atnaujinti ar teismas tokį prašymą atmeta. Dėl šios (motyvuotos teismo nutarties, kuria atsisakyta priimti prašymą Administracinių bylų įstatymo 37 straipsnio 2 dalies 8 punkte numatytu pagrindu) teismo nutarties gali būti paduotas atskirasis skundas. Paaiškėjus aplinkybei, kad prokuroro prašymas dėl viešojo intereso gynimo teismo buvo priimtas praleidus įstatymu nustatytą terminą ir neprašyta jį atnaujinti, pirmosios arba apeliacinės instancijos teismas (atsižvelgiant į tai, kurios instancijos teisme ši aplinkybė paaiškėja), bylą turi nutraukti, vadovaudamasis Administracinių bylų teisenos įstatymo 101 straipsnio 6 punktu (*2008 m. liepos 25 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-335/2008, Administracinė jurisprudencija Nr. 5(15), 184-229 p.*).

7. Pažymėtina, kad terminas pareiškimui dėl viešojo intereso gynimo paduoti nėra naikinamasis. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 34 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad skundo (prašymo) padavimo terminas gali būti atnaujintas, jeigu bus pripažinta, kad jis praleistas dėl svarbios priežasties. Tačiau terminas, per kurį, ginant viešąjį interesą, pažeistą institucijos priimtais sprendimais, paduodamas prokuroro pareiškimas, gali būti atnaujinamas tik tuo atveju, kai prokuroras surinkęs pakankamai duomenų, leidžiančių daryti išvadą, kad šis sprendimas pažeidžia viešąjį interesą, nedelsia kreiptis į teismą ir prašo panaikinti ginčijamą administracinį aktą (*2005 m. gegužės 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS²-162/2005*).

Administracinių bylų teisenos įstatymo 34 straipsnio 1 dalies prasme svarbiomis termino pareiškimo dėl viešojo intereso gynimo paduoti praleidimo priežastimis laikytinos tik tos aplinkybės, kurios objektyviai trukdė per įstatymo nustatytą laikotarpį kreiptis į teismą, tai yra nepriklausė nuo subjekto, kuris kreipiasi į teismą, valios. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje, susijusioje su subjekto teise ginti viešąjį interesą, siekiant atnaujinti praleistą kreipimosi į teismą terminą, svarbiomis aplinkybėmis pripažinta: skundžiamo administracinio teisės akto neturėjimas (*2008 m. sausio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS²¹-93/2008*); didelės apimties duomenys, sunkumai juos išsireikalaujant (*2008 m. liepos 25 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-335/2008, Administracinė jurisprudencija Nr. 5(15), 184-229 p.*); skundo nagrinėjimas teisme (*2008 m. sausio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS²¹-93/2008*) ir kt.

Administracinėje byloje Nr. AS⁶-80/2007 teisėjų kolegija pabrėžė, kad administracinis teismas net ir tuo atveju, kai prokuroras imasi ginti viešąjį interesą, negali nepaisyti proceso normų ir taisyklių. Konstatuota, kad įstatymas nesuteikia jokių esminių privilegijų, lengvatų ar išimčių tais atvejais, kai prokuroras imasi ginti viešąjį interesą, o net jei ir suteiktų, tai kiltų klausimas dėl tokių privilegijų, lengvatų ar išimčių atitikimo konstituciniam asmenų lygiateisiškumo principui. Be to, pats prokuroras pagal savo statusą turi turėti pakankamai žinių ir įgūdžių, kad galėtų savarankiškai ir efektyviai vykdyti įstatymo pavestas funkcijas, jis turi būti itin atidus ir rūpestingas. Taigi praleistas terminas kreiptis į teismą taip pat negali būti atnaujinamas, jeigu subjektas nepateikia svarbių priežasčių, kodėl delsė, siekdamas apginti viešąjį interesą. Būtinybė susipažinti su teisės aktais (2006 m. spalio 27 d. *nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁷-547/2006*), didelis darbo krūvis ar prokurorų atostogos (2004 m. lapkričio 18 d. *nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹¹-511/2004*), netinkamas teisės ginti viešąjį interesą įgyvendinimas (2005 m. kovo 3 d. *nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁰-67/2005*) Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje nepripažįstami svarbiomis priežastimis, siekiant atnaujinti terminą viešajam interesui ginti.

1.6.2. Išankstinė bylos, susijusios su viešojo intereso gynimu, nagrinėjimo ne teisme tvarka

Administracinių bylų teisenos įstatymo 25 straipsnio 1 dalis nustato, kad prieš kreipiantis į administracinę teismą, įstatymų numatytų viešojo administravimo subjektų priimti individualūs teisės aktai ar veiksmai (neveikimas) gali būti, o įstatymų numatytais atvejais – turi būti ginčijami, kreipiantis į išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka instituciją. Taigi, jei įstatymas numato privalomą išankstinio ginčo nagrinėjimo ne teisme tvarką, teismas gali nagrinėti ginčą iš esmės tik tuo atveju, jei pareiškėjas pasinaudojo išankstinio ginčo nagrinėjimo ne teisme tvarka ir nesutinka su priimtu sprendimu. Kadangi viešąjį interesą ginantys subjektai negali turėti daugiau procesinių teisių, nei savo subjektines teises ginantys asmenys, ikiteisminės ginčo nagrinėjimo tvarkos yra privaloma laikytis ir viešąjį interesą ginantiems subjektams. Administracinėje byloje Nr. A²⁰-150/2008 teisėjų kolegija, atsižvelgusi į tai, kad pareiškėjas visuomeninė organizacija „Miško ir kraštovaizdžio apsauga“, prieš paduodamas skundą administraciniam teismui, nepasinaudojo privaloma išankstinio bylos

nagrinėjimo ne teisme tvarka, paliko pareiškimą nenagrinėtą (2008 m. vasario 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A²⁰-150/2008, taip pat žr. 2008 m. spalio 3 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-1661/2008).

1.6.3. Reikalavimai, taikomi skundui (prašymui) dėl viešojo intereso gynimo

1. Skundams (prašymams) dėl viešojo intereso gynimo taikomi visi bendrieji reikalavimai, keliami skundo (prašymo) formai ir turiniui (Administracinių bylų teisenos įstatymo 23 str.) bei priedams (Administracinių bylų teisenos įstatymo 24 str.). Tačiau tam tikra skundo (prašymo) turinio specifika išplaukia iš pačio skundo (prašymo) dalyko, t. y. reikalavimo, nukreipto į viešojo intereso gynybą. Pareiškėjas, kuris kreipėsi į administracinę teisumą su prašymu ginti viešąjį interesą, savo skunde (prašyme) turėtų nurodyti ne tik atitinkamus teisės aktų pažeidimus, bet ir kuo pasireiškia viešojo intereso pažeidimai ir kaip jo pareikšti reikalavimai leistų šį interesą apginti. Pareiga suformuluoti reikalavimą, kuris būtų tinkamas viešajam interesui apginti, tenka į teisumą besikreipiančiam subjektui. Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija administracinėje byloje A⁸²²-65/2009 pabrėžė, kad dispozityvumo principas, kuris galioja ir administraciniame procese (žr. Vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. balandžio 17 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴⁴²-330-08, „Administracinė jurisprudencija“ Nr. 4(14), 109-124 p.), reiškia, jog materialinius teisinius reikalavimus byloje suformuluoja asmuo, kuris kreipiasi į teisumą. Tačiau kreipimasis į teisumą siekiant apginti viešąjį interesą pasižymi didele specifika, nes pareiškėjas gina ne jam pačiam priklausančią subjektinę teisę, o Konstitucijos saugomą interesą, priklausančią visuomenei ar jos daliai, tai yra viešąjį interesą. Atsižvelgiant į tai, kad viešojo intereso gynimas yra specialių valstybės įgaliotų subjektų specifinė veikla ir kad viešojo intereso gynimu galimai daroma intervencija į susiformavusius teisinius santykius bei kitų asmenų subjektingas teises, darytina išvada, kad viešąjį interesą ginantiems subjektams taikomas dispozityvumo principas, tačiau jis nėra neribotas (2009 m. vasario 12 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸²²-65/2009).

2. Viešojo intereso gynimo būdų tinkamas suformulavimas pareiškėjo procesiniuose dokumentuose, pateikiamuose administraciniam teismui, itin aktualus statybų srityje, kai neteisėtų administracinių aktų pagrindu jau yra pastatyti atitinkami objektai.

Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija administracinėje byloje A⁸²²-65/2009 padarė išvadą, kad viešojo intereso, susijusio su saugomomis teritorijomis, pažeidimo pašalinimas turėtų būti nukreiptas į šios teritorijos mokslinės, ekologinės, kultūrinės ir kitokios vertės (Saugomų teritorijų įstatymo 2 str. 32 d.), kuria ši teritorija pasižymi, išsaugojimą ar atkūrimą. Tačiau teisės aktai nenustato, kad viešąjį interesą ginantis subjektas reikalavimus dėl administracinių aktų panaikinimo ir reikalavimus dėl neteisėtos statybos teisinių pasekmių šalinimo reikštų toje pačioje byloje. Vadinasi, bylą nagrinėjantis administracinis teismas turi nustatyti, ar byloje ginčijami administraciniai aktai pažeidžia viešąjį interesą ir ar jų panaikinimas leistų apginti viešąjį interesą, o tais atvejais, kai neteisėtų administracinių aktų pagrindu yra pastatyti statiniai, administracinių aktų panaikinimas bus nukreiptas į viešojo intereso gynimą tik tuo atveju, jei toks panaikinimas bus siejamas su atitinkamais materialiniais teisiniais padariniais (buvusios padėties atkūrimu). Procesiniuose dokumentuose prokuroro pateikta informacija apie tai, kokiais būdais ir priemonėmis bus siekiama viešojo intereso, pasireiškusio neteisėtomis statybomis, pažeidimo šalinimo, bylą nagrinėjančiam administraciniam teismui leistų spręsti, kuo ginčijamų administracinių aktų panaikinimas prisidėtų prie viešojo intereso gynbos, tinkamai apibrėžti ir išnagrinėti keliamus reikalavimus, susijusius su viešojo intereso gynimu. Pažymėtina, kad tokių duomenų nurodymas prokuroro pateikiamuose procesiniuose dokumentuose yra susijęs ir su kitų byloje dalyvaujančių asmenų teisių gynba. Gindamiesi nuo administraciniuose teismuose pareikšto reikalavimo panaikinti atitinkamus administracinius aktus, byloje dalyvaujantys asmenys turi būti informuojami, kokias materialines teisesines pasekmes šis aktų panaikinimas gali sukelti (ar bus siekiama statinius nugriauti, juos pertvarkyti ir pan.). Šios informacijos turėjimas ar neturėjimas gali lemti ir byloje dalyvaujančių asmenų teisių gynimo procesinę elgseną (2009 m. vasario 12 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸²²-65/2009).

1.7. Viešojo intereso gynimo ribos

1. Nustačius tai, jog subjektas, kuris kreipėsi į teismą, gina viešąjį interesą, savaime nereiškia, kad jo skundas bus patenkintas. Bylą nagrinėjantis teismas turi ne tik nustatyti, ar ginčijami administraciniai aktai pažeidžia viešąjį interesą, bet ir įvertinti, ar šių aktų panaikinimas sukels siekiamas

teisines pasekmes, t. y. ar realiai leis apginti viešąjį interesą. Administracinėje byloje Nr. A⁸²²-65/2009 išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, kad siekiant nustatyti, ar pareiškėjas tinkamai gina viešąjį interesą, nepakanka vien tik nustatyti faktą, kad ginamų interesų turinys atitinka viešųjų interesų turinį. Todėl byla nagrinėjantis teismas, spręsdamas, ar pareiškėjo ginamas interesas pripažintinas viešuoju interesu, taip pat turi nustatyti, ar pareiškėjo keliami materialiniai reikalavimai yra pakankami pažeistajam viešajam interesui apginti. Pareiškėjo, ginančio viešąjį interesą, pareikšti materialiniai reikalavimai turi būti tinkami pažeistam viešajam interesui apginti. Pareiškimo, kuriuo ginamas viešasis interesas, dalykas yra viešojo intereso gynimas, o administracinių aktų panaikinimas ar kitų gynybos priemonių taikymas (uždraudimas atlikti veiksmus, žalos atlyginimo priteisimas ir pan.) yra būdas, kuriuo viešasis interesas gali būti apginamas. Kai viešojo intereso pažeidimas pasireiškia priimtais neteisėtais administraciniais aktais, reikalavimas šiuos aktus panaikinti iš tiesų reiškia reikalavimą apginti viešąjį interesą, panaikinant atitinkamus administracinius aktus. Todėl teismas, nagrinėdamas prokuroro reikalavimą panaikinti administracinius aktus, turi nustatyti, ar šių aktų panaikinimas sukels siekiamas teisines pasekmes, t. y. ar realiai leis apginti viešąjį interesą. Nenustačius, kad administracinių aktų panaikinimas sukeltų realias teisines pasekmes viešojo intereso gynimui, pareiškėjo reikalavimas turėtų būti netenkinamas, nes keliamų reikalavimų apimtimi nebūtų apgintas viešasis interesas. Išplėstinės teisėjų kolegijos nuomone, jei būtų bylinėjamasi vien dėl administracinių aktų panaikinimo, nesiekiant šiais aktais sukurtų materialinių teisinių padarinių pašalinimo (buvusios padėties atkūrimo), būtų neracionaliai naudojami valstybės resursai (prokuratūros, teismų darbas), sukuriamas nestabilumas susiformavusiuose teisiniuose santykiuose, o realiai nebūtų apgintas viešasis interesas. Išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, kad tais atvejais, kai neteisėtų administracinių aktų pagrindu yra pastatyti statiniai, jeigu jų statyba pažeidė viešąjį interesą, viešojo intereso apgynimas reikštų neteisėtos statybos teisinių pasekmių pašalinimą, o ne vien administracinių aktų, kurie sąlygojo šias statybas, panaikinimą. Išplėstinė teisėjų kolegija, nustačiusi, kad prokuroras neginčijo pastatyto motelio, kuriam buvo išduotas statybos leidimas (du motelio pastatai ir sargo namelis), Klaipėdos apskrities viršininko sudarytos komisijos 2002 m. rugpjūčio 12 d. pripažinimo tinkamu naudoti akto, nusprendė, kad pirmosios instancijos teismas turėtų įvertinti, ar prokuroro pareiškimu administraciniam teismui keliami reikalavimai iš tiesų yra tinkama priemonė apginti viešąjį interesą, ir ar teismo sprendimas panaikinti ginčijamus administracinius aktus padėtų viešąjį interesą apginti.

Byla grąžinta pirmajai instancijai nagrinėti iš naujo (2009 m. vasario 12 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸²²-65/2009).

2. Teismas, spręsdamas, ar yra pagrindas tenkinti skundą dėl viešojo intereso pažeidimo, taip pat įvertina, ar tokiu atveju nebus pažeista pusiausvyra tarp teisėtų lūkesčių ir teisinių santykių stabilumo bei viešojo intereso apsaugos, ar bus laikomasi proporcingumo principo.

Kadangi subjektai, ginantys viešąjį interesą, nėra ginčijamų materialinių teisinių santykių dalyviai, kreipimasis į teismą dėl viešojo intereso pažeidimo paprastai nėra toks operatyvus kaip tais atvejais, kai kreipiasi subjektai, kurių subjektinės teisės ir interesai pažeidžiami. Dėl šios priežasties bylą nagrinėjantis teismas turėtų užtikrinti pusiausvyrą tarp teisėtų lūkesčių ir teisinių santykių stabilumo bei viešojo intereso apsaugos. Administracinėje byloje A¹⁴⁶-335/2008 išplėstinė teisėjų kolegija pabrėžė, jog teismas, įvertinęs ginamų vertybių ir poreikio užtikrinti teisinių santykių stabilumą pusiausvyrą, gali atsisakyti ginti viešąjį interesą net ir tais atvejais, kai prokuroras, nors ir nepraleido vieno mėnesio termino kreiptis į teismą (skaičiuojant nuo momento, kai surinkti ar turėjo būti surinkti duomenys apie viešojo intereso pažeidimą), tačiau yra praėjęs nepateisinamai ilgas terminas nuo atitinkamų administracinių aktų priėmimo ir teisinių santykių atsiradimo momento. Teisinės valstybės principas reikalauja, kad būtų užtikrinamas teisinių santykių stabilumas. Toks stabilumas nebūtų užtikrintas, jei teisinių santykių subjektai neribotą laiką negalėtų būti tikri, ar dėl jų atžvilgiu priimtų administracinių aktų nebus inicijuojamas viešojo intereso gynimo procesas teisme. Nepateisinamai ilgas viešojo administravimo subjektų delsimas (tarp jų – ir institucijų tarpusavio susirašinėjimas, nepagrįstos informacijos rinkimas) informuoti prokurorą apie galimus viešojo intereso pažeidimus galėtų lemti, kad prokuroras apie viešojo intereso pažeidimą sužinos praėjus ilgam laikui po atitinkamo administracinio akto priėmimo. Tokiu atveju galimybė kreiptis į teismą ginant viešąjį interesą taptų praktiškai neribota laiko požiūriu, o tokia situacija teisinėje valstybėje negalima. Todėl teismas, įvertinęs ginamų vertybių ir poreikio užtikrinti teisinių santykių stabilumą pusiausvyrą, gali atsisakyti ginti viešąjį interesą net ir tais atvejais, kai prokuroras, nors ir nepraleido vieno mėnesio termino kreiptis į teismą (skaičiuojant nuo momento, kai surinkti ar turėjo būti surinkti duomenys apie viešojo intereso pažeidimą), tačiau yra praėjęs nepateisinamai ilgas terminas nuo atitinkamų administracinių aktų priėmimo ir teisinių santykių atsiradimo momento (2008 m. liepos 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-335/2008, Administracinė jurisprudencija Nr. 5(15), 184-229 p.).

Ši praktika nuosekliai vystoma kitose Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nagrinėjamosiose bylose. Administracinėje byloje Nr. A⁵⁷⁵-1576/2008 nustatyta, kad trečiajam suinteresuotam asmeniui pažeidžiant norminių aktų reikalavimus 1994 m. buvo suteiktas 3 ha asmeninio ūkio žemės sklypas. Bet į teismą valdžios institucija kreipėsi tik 2007 m. Atsižvelgęs į šią aplinkybę ir tai, kad skundžiamai valdžios institucijos aktai priimti 1994 m., įvertinęs ginamų vertybių ir poreikio užtikrinti teisinių santykių stabilumą pusiausvyrą, teismas nusprendė, kad yra praėjęs nepateisinamai ilgas terminas nuo atitinkamų administracinių aktų priėmimo ir teisinių santykių atsiradimo momento iki kreipimosi į teismą. Teisėjų kolegijos nuomone, patenkinus prokuroro, ginančio viešąjį interesą, prašymą, trečiasis suinteresuotas asmuo, visuomenė ir valstybė patirtų didesnę žalą, negu toji, kurią visuomenė ir valstybė patirtų, jeigu prokuroro prašymas būtų atmestas, nusprendė prokuroro prašymą dėl viešojo intereso gynimo atmesti. Sprendime nurodoma, kad patenkinus prokuroro reikalavimą, nors teismo sprendimas būtų nukreiptas vienos pareiškėjos atžvilgiu, bet būtų sukurtas teisminis precedentas ir tam tikru mastu paveiktos ir konstitucinės vertybės – teisingumo principas, reikalavimai užtikrinti teisinį tikrumą ir teisinį saugumą, teisėtų lūkesčių apsaugą, būtinumą užtikrinti asmens, kuris paklūsta teisei, laikosi įstatymų reikalavimų (trečiasis suinteresuotas asmuo veikė sąžiningai, už žemę sumokėjo nustatytą mokestį, 14 metų naudojo žemę), pasitikėjimą valstybe ir teise. Prokuroro, ginančio viešąjį interesą, apeliacinis skundas atmestas (2008 m. rugsėjo 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁷⁵-1576/2008).

Prokuroro, ginančio viešąjį interesą, apeliacinis skundas dėl pernelyg ilgo laiko tarpsnio nuo priimtų ginčijamų sprendimų priėmimo iki kreipimosi į teismą dienos atmestas ir administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶-782/2009. 2007 m. Kauno apskrities viršininko administracijai peržiūrėjus nuosavybės teisių atkūrimo dokumentus, paaiškėjo, jog 1999 m. padaryti teisės aktų pažeidimai priimant sprendimus, kuriuos šioje byloje ginčijo Kauno apygardos vyriausiasis prokuroras, siekdamas apginti viešąjį interesą. Teisėjų kolegija, atsižvelgusi į tai, kad viešojo administravimo subjektas restitucijos proceso metu neveikė operatyviai (nuo prašymo atkurti nuosavybės teises iki sprendimo jas atkurti praėjo 7 metai (1992 m. – 1999 m.)), kad nuo skundžiamų sprendimų priėmimo iki kreipimosi į teismą dienos yra praėję 8 metai, o galutinis sprendimas bus priimtas praėjus jau beveik 10 metų, turint omenyje nekilnojamojo turto materialinę išraišką, ginamų vertybių ir poreikio užtikrinti teisinių santykių stabilumą pusiausvyrą, atsisakė ginti viešąjį interesą (2009 m. sausio 21 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶-782/2009).